

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет менеджменту і маркетингу
Кафедра економіки**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

**Завідувач кафедри,
д.е.н., проф.**

_____ **Ігор ВІНІЧЕНКО**
« ____ » _____ **2024 р.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему: Дослідження стану та розробка заходів підвищення
прибутковості підприємства в сучасних умовах господарювання

Освітньо-професійна програма «Економіка»
Спеціальність 051 «Економіка»
Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувач

Анатолій САЙГАК

**Науковий керівник,
к.е.н., доцент**

Тетяна ГАЛАГАН

Дніпро – 2024

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Менеджменту і маркетингу
Кафедра: Економіки
Освітньо-професійна програма: «Економіка»
Спеціальність: 051 «Економіка»
Ступінь вищої освіти: Магістр

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____
 «_____» _____ 202__ р.

ЗАВДАННЯ на підготовку кваліфікаційної роботи

_____ Сайгака Анатолія Олеговича _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Дослідження стану та розробка заходів підвищення прибутковості підприємства в сучасних умовах господарювання

Науковий керівник: Галаган Т.І., к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від «08» листопада 2023 року № 3406

2. Термін подання здобувачем роботи: 10.02.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: Закони та законодавчі акти України, річні звіти підприємства, району, статистична звітність, додаткові таблиці до річних звітів, наукова література

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Теоретико-методологічні засади прибутку та його підвищення. 2. Аналіз фінансово-господарської діяльності Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва Національної академії аграрних наук України. 3. Заходи підвищення прибутковості підприємства.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Функції прибутку. Заходи підвищення прибутку. Матриця SWOT-аналізу. Фінансова незалежність та стійкість. Платоспроможність та ліквідність. Умови перспективної ліквідності балансу. Економічна ефективність вирощування продукції. Стратегічний аналіз прибутку підприємства. Програма проєкту. Фінансові результати реалізації проєкту. Показники ефективності проєкту.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання . 27.02.2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми кваліфікаційного дослідження	лютий 2023 р.	
2	Підготовка теоретичного розділу	квітень - травень 2023 р.	
3	Збір вихідної інформації	вересень 2023 р.	
4	Робота над другим розділом	вересень 2023 р.	
5	Робота над третім розділом	жовтень 2023 р.	
6	Узагальнення висновків та пропозицій	листопад 2023 р.	
	Оформлення дипломної роботи	грудень 2023 р.	

Здобувач (ка)

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Науковий керівник

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Тема: «Дослідження стану та розробка заходів підвищення прибутковості підприємства в сучасних умовах господарювання»

Кваліфікаційна робота містить: 78 с., 3 рис., 30 табл., 1 додаток, 46 літературних джерел.

Об'єкт дослідження – процес дослідження стану прибутковості підприємства та розробка заходів її підвищення.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методологічних і прикладних аспектів підвищення прибутковості підприємства.

Метою роботи є обґрунтування теоретичних і методичних підходів та розробка практичних заходів підвищення прибутковості підприємства.

Методи дослідження. Під час виконання кваліфікаційної роботи для вирішення поставлених завдань були застосовані такі методи дослідження: діалектичний, статистико-економічний, табличний, узагальнення та систематизації, аналітичного прогнозування та інші. Інформаційною базою роботи виступають дані статистичної звітності, навчальні посібники з аналізу господарської діяльності підприємств АПК і статистики сільського господарства, матеріали періодичних видань, річні звіти підприємства за 2020-2022 рр..

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні теоретичних положень щодо дослідження рівня прибутку підприємства та розробка заходів підвищення прибутковості підприємства.

Найбільш вагомими результатами роботи, що мають наукову новизну, є такі:

дістало подальший розвиток:

- обґрунтування категоріального змісту поняття «прибуток» як комплексного поняття, що характеризує результати господарської діяльності підприємства;

- аргументовано досліджено стан економічної ефективності та визначено рівень прибутку діяльності підприємства;

- обґрунтовано визначено заходи підвищення прибутковості підприємства за допомогою реалізації проєкту з виробництва швидкозаморожених овочів.

Досліджена сутність понять «прибуток» та «прибутковість»; проведено аналіз ефективності діяльності підприємства та дослідження стану прибутку; доведено доцільність реалізації запропонованих заходів підвищення прибутковості підприємства за допомогою реалізації проєкту з виробництва швидкозаморожених овочів.

Практична сутність одержаних результатів: запропоновані заходи для підвищення прибутковості сприяють підвищенню ефективності діяльності підприємства.

Результати впроваджені у виробничо-господарську діяльність Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва Національної академії аграрних наук України (ДДС ІОіБ НААН України), Дніпровський район, Дніпропетровська область.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

Прибуток, прибутковість, економічна ефективність, овочі, овочівництво, швидке заморожування

KEYWORDS

Profit, profitability, economic efficiency, vegetables, vegetable growing, quick freezing

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРИБУТКОВОСТІ ТА ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ	9
1.1. Сутність та підходи до визначення прибутку	9
1.2. Основні заходи підвищення прибутковості підприємства	12
Висновки до розділу 1	15
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ СТАНЦІЇ ІНСТИТУТУ ОВОЧІВНИЦТВА І БАШТАННИЦТВА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ	17
2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства	17
2.2. Фінансовий стан підприємства	29
2.3. Оцінка рівня прибутковості підприємства	39
Висновки до розділу 2	45
РОЗДІЛ 3. ЗАХОДИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ	51
3.1. Напрями стратегічних альтернатив підвищення прибутковості	51
3.2. Обґрунтування виробничого плану	53
3.3. Економічна ефективність впровадження запропонованих заходів	56
Висновки до розділу 3	59
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71
ДОДАТКИ	77

ВСТУП

Актуальність теми. Прибуток є головним фактором і стимулом діяльності будь-якого підприємства, який дозволяє суб'єкту господарювання утримуватися на ринку, розвивати виробничу діяльність в умовах конкуренції, забезпечувати сталі позиції підприємства в умовах конкуренції.

Головною метою економічного управління прибутком є встановлення його рівня та визначення обґрунтованих резервів підвищення прибутковості господарської діяльності загалом, та виробничої зокрема, діяльності підприємства. Поняття прибутковості підприємства характеризується саме отриманням підприємством прибутку та свідчить про економічну ефективність діяльності юридичної особи будь-якої форми власності.

Економічна ефективність визначається за допомогою низки показників рентабельності, в розрахунку яких stále важливе місце займає саме показник прибутку. Цим і обумовлюється актуальність обраної теми кваліфікаційної роботи і наукового дослідження.

Питаннями прибутку та прибутковості, а також ефективності діяльності підприємств досліджували багато науковців-економістів, таких як В. Андрійчук, Л. Алексеєнко, О. Бугуцький, А. Гальчинський, В. Предборський, С. Мочерний, А. Поддєрьогін, С. Покропивний та ін.

Об'єкт дослідження – процес дослідження стану прибутковості підприємства та розробка заходів її підвищення.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних і прикладних аспектів підвищення прибутковості підприємства.

Суб'єктом дослідження є Дніпропетровська дослідна станція Інституту овочівництва і баштанництва Національної академії аграрних наук України (ДДС ІОіБ НААН України), Дніпровський район, Дніпропетровська область.

Метою роботи є обґрунтування теоретичних і методичних підходів та розробка практичних заходів підвищення прибутковості підприємства.

Завдання дипломної роботи наступні:

- визначити теоретико-методологічні засади прибутку та його підвищення;
- обґрунтувати заходи підвищення прибутку підприємства;
- надати організаційно-економічну характеристику діяльності підприємства;
- діагностувати фінансовий стан підприємства;
- оцінити рівень прибутковості підприємства;
- розглянути стратегічні альтернативи підвищення прибутковості;
- довести ефективність заходів підвищення прибутковості підприємства.

Методи дослідження. Під час виконання кваліфікаційної роботи для вирішення поставлених завдань були застосовані такі методи дослідження: діалектичний, статистико-економічний, табличний, узагальнення та систематизації, аналітичного прогнозування та інші. Інформаційною базою роботи виступають дані статистичної звітності, навчальні посібники з аналізу господарської діяльності підприємств АПК і статистики сільського господарства, матеріали періодичних видань, річні звіти підприємства за 2020-2022 рр..

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні теоретичних положень щодо дослідження рівня прибутку підприємства та розробка заходів підвищення прибутковості підприємства.

Найбільш вагомими результатами роботи, що мають наукову новизну, є такі:

дістало подальший розвиток:

- обґрунтування категоріального змісту поняття «прибуток» як комплексного поняття, що характеризує результати господарської діяльності підприємства;

- аргументовано досліджено стан економічної ефективності та визначено рівень прибутку діяльності підприємства;

- обґрунтовано визначено заходи підвищення прибутковості підприємства за допомогою реалізації проєкту з виробництва швидкозаморожених овочів.

Досліджена сутність понять «прибуток» та «прибутковість»; проведено аналіз ефективності діяльності підприємства та дослідження стану прибутку; доведено доцільність реалізації запропонованих заходів підвищення прибутковості підприємства за допомогою реалізації проєкту з виробництва швидкозаморожених овочів.

Практична сутність одержаних результатів: запропоновані заходи для підвищення прибутковості сприяють підвищенню ефективності діяльності підприємства.

Результати впроваджені у виробничо-господарську діяльність Дніпропетровської дослідної станції Інституту овочівництва і баштанництва Національної академії аграрних наук України (ДДС ІОіБ НААН України), Дніпровський район, Дніпропетровська область.

Апробація результатів дослідження. Результати наукових досліджень були опубліковані в науковій статті «Забезпечення прибутковості підприємств в умовах зовнішніх загроз та внутрішніх викликів» в електронному науково-практичному журналі «Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління» № 11 (2024).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Зміст кваліфікаційної роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаної літератури та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРИБУТКОВОСТІ ТА ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

1.1. Сутність та підходи до визначення прибутку

В умовах ринкової економіки існує велика кількість підприємств, які характеризуються видом діяльності, формою власності, розміром та іншими кваліфікаційними ознаками. Однак основною метою функціонування будь-якого підприємства є отримання прибутку [1].

Прибуток є економічною категорією, яка найбільш повно відображає додаткову вартість, фінансову стабільність підприємства, здатність його здійснювати свою господарську діяльність за розширеним типом відтворення. Розмір прибутку та можливості підприємства до подальшого свого розвитку прямо пропорційні.

Отримання більшого розміру прибутку стимулює економічний розвиток підприємства. В суспільному та загальнодержавному масштабах сутність прибутку залишається. Прибуток є джерелом росту добробуту населення та є фінансовою стабільністю держави.

Теорія поняття прибутку виділяє основні його функції: облікову, стимулюючу та розподільчу (рис. 1.1).

Облікова функція полягає в тому, що прибуток є елементом визначення ціни товару, яка обліковує суспільні витрати живої та уречевленої праці. Такий облік дає змогу визначити економічну ефективність господарської діяльності господарюючого суб'єкту.

Стимулююча функція розкриває те, що прибуток як кінцевим результатом господарської діяльності, є інтересом не тільки господарюючого

суб'єкту, а й інтересом його працівників. Тим самим стимулює отримання прибутку.

Рис. 1.1. Функції прибутку

Джерело: узагальнено автором

Розподільча функція вказує на те, що прибуток дозволяє регулювати розподіл ресурсів між галузями та суб'єктами господарювання.

Багато науковців-економістів присвячували свої наукові дослідження сутності категорії прибутку. І кожен з них вносив своє тлумачення в сутність поняття прибуток (таблиця 1.1). Однак розпочнемо ми розгляд поняття саме із нормативного визначення. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 7.02.2013 №73) трактує прибуток як суму, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

Таблиця 1.1

Тлумачення сутності категорії прибуток

Автор	Тлумачення
Азаренкова Г.М.	Прибуток – це різниця між загальними доходами і витратами на виробництво та реалізацію продукції
Алексеєнко Л.М.	Прибуток – це чистий дохід підприємства на викладені ресурси, виражений у грошовій формі, який характеризує його винагороду за здійснення підприємницької діяльності; являє собою різницю між сукупними доходами і витратами, отриманими в процесі цієї діяльності.
Біла О.Г.	Прибуток є позитивним результатом діяльності підприємства, який характеризує ефективність діяльності і свідчить про високу якість виробленої продукції та низький рівень собівартості.
Буряковський В.В.	Прибуток – це грошовий вираз збережень, створених підприємством.
Гальчинський А.С.	Прибуток є різницею між ціною продажу товару і витратами на його виробництва.
Загородній А.Г.	Прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.
Мец В.О.	Прибуток є фінансовою категорією, яка вказує на позитивний фінансовий результат, свідчить про ефективність виробництва у вигляді якості виготовленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості.
Осовська Г.В.	Прибуток – це один із найважливіших показників результатів діяльності підприємства, який утворюється перевищенням доходів від реалізації продукції над витратами на її виробництво і продаж.
Предборський В.А.	Прибуток є основним узагальнюючим показником діяльності будь-якого суб'єкту господарювання (окремого підприємця, підприємства, галузі, економіки у цілому).
Філімоненков О.С.	Прибуток – це частина вартості додаткового продукту, виражений у грошах.

Джерело: узагальнено автором

Крім зазначених в таблиці 1.1 авторів є багато інших науковців, які досліджували економічну категорію прибутку. Колектив авторів Богачова О.В., Винокуров К.С. та Крусь Ю.І. окремо виділяють прибуток від реалізації

та торговий прибуток. Прибуток від реалізації автори визначають як різницю між виручкою від реалізації продукції у цінах продажу без акцизного збору, податку на додану вартість та інших обов'язкових зборів і платежів, передбачених чинним законодавством, та витратами, що включаються до собівартості реалізації продукції. Під торговим прибутком автори розуміють виражену в грошовій формі різницю між валовими прибутками і валовими витратами.

Усі тлумачення авторів мають сенс, розкривають основну суть поняття «прибуток» і враховують авторське бачення цієї економічної категорії.

1.2. Основні заходи підвищення прибутковості підприємства

Визначивши сутність поняття «прибуток» та його економічне значення ми з'ясували, що в умовах ринкової економіки стабільне функціонування підприємства можливе за умови забезпечення отримання прибутку від господарської діяльності, його підвищення та утримання на певному стабільному рівні. Стабілізація прибутку можлива за умови визначення резервів, які будуть забезпечувати його зростання і максимізацію. Причому для кожного підприємства ці резерви будуть варіюватись залежно від виду підприємства, його розмірів, напрямів господарювання та інших факторів.

В загальному розумінні прибуток підприємства буде зростати при умові раціонального використання його ресурсного потенціалу, вдосконалення технології виробництва, покращення якості продукції, що виробляється, вдосконалення маркетингової політики та іншим факторам.

Отже, для підвищення економічної ефективності діяльності підприємства і максимізації його прибутку фахівцю-економісту з

погодженням керівництва підприємства слід приділяти належну увагу плануванню прибутку та виявленню резервів та заходів його підвищення.

Однак простого виявлення резервів максимізації прибутку недостатньо. Важливо реалізацію цих заходів проводити у вірній черговості. Спочатку треба реалізувати організаційні заходи, які полягають у вдосконаленні організаційної структури управління, раціоналізації виробничої структури тощо.

Після проведення організаційних заходів треба переходити до реалізації технологічної групи заходів, а саме оновлення виробничо-технічної бази підприємства, вдосконалення технології виробництва, що сприятиме оновленню та вдосконаленню якості продукції, яка виробляється.

І вже на наступному етапі можна переходити до економічних заходів, які полягають у прискоренні оборотності оборотного капіталу підприємства, зміни системи визначення вартості продукції та інших економічних заходів.

Окрім цього, класика питання шляхів підвищення економічної ефективності загалом і прибутку зокрема визначає екстенсивний шлях, тобто за рахунок збільшення кількості залучених ресурсів, та інтенсивний шлях, за рахунок підвищення продуктивності, вдосконалення технології тощо.

На рисунку 1.2 ми узагальнили основні заходи підвищення прибутку, які притаманні усім підприємства незалежно від їх кваліфікаційних ознак за формами вартості, видами діяльності, сферами господарювання, розмірами та іншими особливостями.

Як ми вже зазначали вище, спочатку керівництво підприємства повинно вирішити ряд організаційних заходів, а саме дослідити ринок, на якому він працює, визначитись із вподобаннями покупців та їх вимогами щодо якості та асортименту продукції, дослідити поведінку конкурентів та постійно спостерігати за їх діями, налагоджувати співпрацю із постачальниками та споживачами та інші організаційні дії. Відповідно до

проведених спостережень та дій диверсифікувати свою господарську діяльність.

Рис. 1.2. Заходи підвищення прибутку

Джерело: складено автором

Поряд із організаційними заходами збільшити прибуток підприємство може в тому випадку, коли через диверсифікацію діяльності воно раціоналізує асортимент продукції, яка виробляється. Паралельно із цим через вдосконалення технології виробництва підвищить обсяги виробництва та реалізації продукції покращеної якості.

І, звісно, важливим елементом підвищення прибутку підприємства є зниження собівартості. Але це зниження повинне ґрунтуватись саме на раціональному використанні ресурсів, які задіяні у виробництві продукції.

важливо не економити на самих ресурсах, оскільки такий підхід може призвести на погіршенні якості продукції.

Висновки до розділу 1.

1. Прибуток є економічною категорією, яка найбільш повно відображає додаткову вартість, фінансову стабільність підприємства, здатність його здійснювати свою господарську діяльність за розширеним типом відтворення. Розмір прибутку та можливості підприємства до подальшого свого розвитку прямо пропорційні.

2. Теорія поняття прибутку виділяє основні його функції: облікову, стимулюючу та розподільчу. Облікова функція полягає в тому, що прибуток є елементом визначення ціни товару, яка обліковує суспільні витрати живої та уречевленої праці. Такий облік дає змогу визначити економічну ефективність господарської діяльності господарюючого суб'єкту. Стимулююча функція розкриває те, що прибуток як кінцевим результатом господарської діяльності, є інтересом не тільки господарюючого суб'єкту, а й інтересом його працівників. Тим самим стимулює отримання прибутку. Розподільча функція вказує на те, що прибуток дозволяє регулювати розподіл ресурсів між галузями та суб'єктами господарювання.

3. Багато науковців-економістів присвячували свої наукові дослідження сутності категорії прибутку. І кожен з них вносив своє тлумачення в сутність поняття прибуток. Усі тлумачення авторів мають сенс, розкривають основну суть поняття «прибуток» і враховують авторське бачення цієї економічної категорії.

4. В умовах ринкової економіки стабільне функціонування підприємства можливе за умови забезпечення отримання прибутку від господарської діяльності, його підвищення та утримання на певному стабільному рівні. Стабілізація прибутку можлива за умови визначення резервів, які будуть забезпечувати його зростання і максимізацію.

5. Класика питання шляхів підвищення економічної ефективності загалом і прибутку зокрема визначає екстенсивний шлях, тобто за рахунок збільшення кількості залучених ресурсів, та інтенсивний шлях, за рахунок підвищення продуктивності, вдосконалення технології тощо.

6. В загальному розумінні прибуток підприємства буде зростати при умові раціонального використання його ресурсного потенціалу, вдосконалення технології виробництва, покращення якості продукції, що виробляється, вдосконалення маркетингової політики та іншим факторам.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ СТАНЦІЇ ІНСТИТУТУ ОВОЧІВНИЦТВА І БАШТАННИЦТВА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства

Дніпропетровська дослідна станція Інституту овочівництва і баштанництва Національної академії аграрних наук України (ДДС ІОіБ НААН України) розташоване за адресою 52041, Дніпропетровська обл., Дніпровський район, с. Олександрівка, вул. Опитна, 1. Директором є Заверталюк В.Ф., головним бухгалтером – Чабан О.С.

Дніпропетровська дослідна станція є складовою мережі Інституту овочівництва і баштанництва НААН, заснована в 1936 р. Організаційно-правова форма – державна організація (установа, заклад). Форма власності – державна власність (власність територіальних громад).

Головним напрямками досліджень дослідної станції є: селекція високоякісних комплексно стійких сортів і гібридів баштанних рослин; розробка зонально адаптованих ресурсозберігаючих технологій виробництва товарної продукції та насіння овочевих і баштанних рослин; виробництво добазового, базового та сертифікованого насіння [45].

В статуті підприємства зазначені наступні види діяльності за КВЕД 2010:

72.19. Дослідження й експериментальні розробки у сфері інших природничих і технічних наук.

01.13. Вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів.

01.11. Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур.

01.61. Допоміжна діяльність у рослинництві.

52.10. Складська діяльність.

Учені інституту відпрацьовують методики прискорення досліджень у селекції та насінництві; удосконалюють сучасні енергоощадні технології вирощування розсади, товарної продукції у відкритому і закритому ґрунтах та оригінального насіння овочевих і баштанних рослин; розробляють комплексні системи удобрення, захисту рослин від хвороб, шкідників і бур'янів; стандарти на овочеву і баштанну продукцію, технології її перероблення і зберігання; розробляють методи інтенсифікації економічних стосунків у товарному овочівництві і насінництві; виробництві елітного насіння сортів і гібридів овочевих і баштанних рослин.

В інституті та на його дослідних станціях створено близько 500 сортів і гібридів овочевих і баштанних рослин. Нині в Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні, знаходиться 213 сортів і гібридів. За останні п'ять років створено і передано на кваліфікаційну експертизу 122 сорти і гібриди овочевих і баштанних культур, в тому числі 19 гібридів.

В інституті ведеться первинне насінництво 49 видів овочевих рослин, тут щорічно вирощують до 1 т оригінального та 10-12 т елітного насіння. Сучасні технології в овочівництві, які розроблено в інституті, дозволяють одержати з 1 га капусти 75-80 т, огірка 30-35 т, томату – 60-80 т, цибулі 50-60 т, буряка столового 40-45 т, моркви 50-60 т, кавуна – 25-35 т при значному збереженні ресурсів, підвищенні економічної ефективності виробництва.

Інститутом отримано 118 патентів на винаходи і корисні моделі, 62 патенти на сорти рослин.

Клімат регіону, в якому розташована ДДС ІОіБ НААН України помірно-континентальний. Літо жарке і сухе зі зливами, сильними південно-східними і східними вітрами, які спричинюють посухи; зима м'яка, малосніжна, часто бувають відлиги і ожеледі. Пересічна температура січня: від $-4,5^{\circ}\text{C}$ на південний захід до $-6,5^{\circ}\text{C}$ на південний схід, температура липня: відповідно $+22,5^{\circ}\text{C}$ та $+21,5^{\circ}\text{C}$. Тривалість безморозного періоду від 187 днів на півночі, до 228 днів на півдні. Період з температурою понад $+10^{\circ}\text{C}$ становить 178 днів. Опадів 450-490 мм на півночі і 400-430 мм на півдні, переважна більшість їх випадає в теплий період року.

В економічному тлумаченні «земля» – це частина земної поверхні, на якій здійснюється виробничо-господарська діяльність людей, формуються їх умови життя та створюється додаткова вартість. Для підприємств, які займаються вирощуванням сільськогосподарської рослинницької продукції, поняття «земля» і «грунт» збігаються. Значенням таких термінів виступає верхній родючий шар землі. На якому вирощується рослинницька продукція.

Для підприємств – виробників рослинницької продукції велике значення має не лише наявність земельних ресурсів, а в більшому ступені – їх якість, яка називається родючістю. Саме родючість землі забезпечує ефективне рільництво. В такому випадку земельні ресурси можуть бути головним засобом виробництва. З економічної точки зору земля одночасно виступає і засобом праці, оскільки їй властиві ознаки основного засобу, і предметом праці, коли обробляється людиною в процесі господарського її використання, і частину своїх властивостей переносить на вирощену продукцію.

Про стан землезабезпеченості підприємства свідчить показник з аналогічною назвою та структура земельних угідь. Розглянемо землезабезпеченість в таблиці 2.1.

Як видно з даних таблиці 2.1, рівень землекористування ДДС ІОіБ НААН України за досліджувані роки сталий. За даними ф.№6-зем в користуванні дослідної станції знаходиться 403,9 га землі, в тому числі 349,7

га сільськогосподарських угідь (що складає 86,58%), з яких 333, 6 га ріллі (що складає 82,59%).

Змін щодо площ земельних ділянок не було.

Таблиця 2.1

Склад земельних угідь, землезабезпеченість

Показники	2020		2021		2022		2022 у % до 2020
	га	%	га	%	га	%	
Загальна земельна площа, га	403,9	100	403,9	100	403,9	100	100
Всього сільськогосподарських угідь, га	349,7	86,58	349,7	86,58	349,7	86,58	100
з них : - рілля	333,6	82,59	333,6	82,59	333,6	82,59	100
- пасовища	16,1	3,98	16,1	3,98	16,1	3,98	100
Господарські будівлі і двори	21,9	5,42	21,9	5,42	21,9	5,42	100
Господарські дороги	9,2	2,28	9,2	2,28	9,2	2,28	100
Лісові насадження	12,1	3,0	12,1	3,0	12,1	3,0	100
Болота	4,0	0,99	4,0	0,99	4,0	0,99	100
Кам'янисті місця	7,0	1,73	7,0	1,73	7,0	1,73	100
Із загальної площі зайнято під дослідними полями, га (%)	15,7	3,89	20,5	5,08	21,82	5,4	138,98 (+1,51)
Коефіцієнт господарського використання	0,87		0,87		0,87		100
Коефіцієнт розораності	0,95		0,95		0,95		100
Середньорічна чисельність працівників, осіб	25		25		25		100
Землезабезпеченість, га сільськогосподарських угідь	14,0		14,0		14,0		100

Джерело: власні розрахунки

Відбулося тільки збільшення площ, які зайняті під дослідними полями. Якщо в базовому 2020 році таких угідь було 15,7 га, що в структурі земель підприємства складало 3,89%, то у звітному 2022 році площ, що зайняті під

дослідними полями стало 21,82 га, або 5,4%. Доля дослідних угідь збільшилась на 1,51%, або 6,12 га.

Землезабезпеченість по дослідній станції складає 14 га сільськогосподарських угідь на 1 працівника.

ДДС ЮіБ займається вирощуванням пшениці озимої, соняшника та овочів. До 2021 року включно підприємство ще вирощувало картоплю.

В таблиці 2.2 розглянемо структуру посівних площ та розрахуємо коефіцієнт використання ріллі, який вкаже на рівень господарського застосування ріллі.

Таблиця 2.2

Структура посівних площ

Показники	2020		2021		2022		2022 у % до 2020
	га	%	га	%	га	%	
Пшениця озима	131	42,26	191	60,06	137	42,28	104,58
Соняшник	173	55,81	125	39,31	186	57,41	107,51
Овочі відкритого ґрунту	3	0,97	1	0,31	1	0,31	33,33
Картопля	3	0,97	1	0,31	-		0,00
Загальна посівна площа	310	100	318	100	324	100	104,52
Коефіцієнт використання ріллі	0,93		0,95		0,97		104,52

Джерело: власні розрахунки

Результати проведених розрахунків свідчать про постійне зростання площ під посівами (+4,52% або 14 га). Серед культур, які вирощуються в ДДС ЮіБ, стали тенденцію до зростання мають посіви пшениці та соняшника. Таке зростання становить відповідно +4,58% (або 6 га) під пшеницею та +7,51% (або 13 га) під соняшником. Площа під овочами зменшуються втричі. Від вирощування картоплі підприємство в 2022 році відмовилось повністю.

Через сталу площу ріллі та збільшення посівної площі зростає і коефіцієнт використання ріллі з 0,93 до 0,97, що складає 4,52%.

Наскільки ефективно використовуються угіддя ДДС ІОіБ вкажуть розрахунки таблиці 2.3. В цій таблиці ми розрахуємо показники ефективності використання землі.

Результати розрахунків таблиці вказують на підвищення ефективності використання землі в ІОіБ. В розрахунку на 100 га ріллі збільшилось виробництво соняшника (+69,25%) та овочів відкритого ґрунту (в 3,8 рази).

Таблиця 2.3

Ефективність використання землі

Показники	Всього, ц			На 100 га			2022 у % до 2020 (2021)
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	
Пшениця озима	4466	6677	4169	1338,73	2001,50	1249,70	93,35
Соняшник	2052	2701	3473	615,11	809,65	1041,07	169,25
Овочі відкритого ґрунту	55	40	210	16,49	11,99	62,95	381,82
Картопля	100	10	-	29,98	3,00	-	10
Вартісні показники, тис. грн.							
Валова продукція (по собівартості)	4319	6672	8350	1235,06	1907,92	2387,76	193,33
Валовий дохід	5035	8519	7213	1439,81	2436,09	2062,63	143,26

Джерело: власні розрахунки

Вирощування пшениці озимої залишилось майже на рівня 2020 року. Від вирощування картоплі в 2022 році підприємство повністю відмолилось, а протягом періоду нашого дослідження обсяги вирощування цієї культури суттєво скорочувались.

Усі вартісні показники в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь також мають тенденцію до зростання. Валова продукція по собівартості зросла майже вдвічі, а валовий дохід – на 43,3%. Темпи зростання цих показників можуть свідчити про зниження прибутку ДДС ІОіБ, але такі розрахунки ми проведемо в наступних таблицях.

Забезпеченість підприємства висококваліфікованим персоналом забезпечує виконання організаційно-виробничих функцій на усіх етапах виробничого та управлінського процесів на високому рівні. Досвідчений висококваліфікований управлінський апарат здатен бути мобільним у мінливому ринковому середовищі і приймати виважені управлінські рішення задля забезпечення конкурентоздатності підприємства.

Висококваліфікований виробничий персонал здатен з розумінням сприймати рішення управлінського складу та втілювати їх у виконання виробничих функцій.

Наступним кроком дослідимо ефективність використання трудових ресурсів ДДС ІОІБ (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4

Ефективність використання трудових ресурсів

Показники	2020	2021	2022	2022 у % до 2020
Середньорічна чисельність працівників, осіб	25	25	25	100
Валова продукція (по собівартості), тис. грн.	4319,0	6672,0	8350,0	193,33
Валовий дохід,	5035,0	8519,0	7213,0	143,26
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	716,0	1847,0	-1137,0	-1853,0
Трудозабезпеченість, осіб	7	7	7	100
Річна продуктивність праці за валовою продукцією по собівартості, тис. грн.	172,76	266,88	334,00	193,33
Річна продуктивність праці за валовим доходом, тис. грн.	201,4	340,76	288,52	143,26
Річна продуктивність праці за прибутком, тис. грн.	28,64	73,88	-45,48	-74,12

Джерело: власні розрахунки

Трудозабезпеченість складає 7 працівників на 100 га сільськогосподарських угідь. Через постійну кількість працівників та сталий розмір площі цей показник не змінився.

Річна продуктивність праці за собівартістю зросла майже вдвічі, а за валовим доходом – на 43,3%. Через прискорені темпи зростання витрат на виробництво та повільні темпи зростання виручки від реалізації прибуток підприємства у звітному 2022 році різко зменшився на перетворився у збиток. Відповідно річна продуктивність праці за прибутком дорівнює 45,48 тис. грн збитку на одного працівника, і за три роки дослідження зменшився на 74,12 тис. грн.

Жодне підприємство не в змозі здійснювати свою виробничо-господарську діяльність без наявності засобів виробництва. Засобами виробництва називають матеріальну частину ресурсів підприємства, які тим чи іншим чином задіяні у процесі виробництва продукції.

Засоби виробництва складаються із засобів праці та предметів праці. Засоби праці, залежно від тієї функції, яку вони виконують у виробничому процесі, називають основними засобами. Основні засоби приймають участь у багатьох виробничих циклах, є достатньо коштовними, і свою вартість на виготовлену продукцію переносять частинами у вигляді амортизаційних відрахувань.

Предмети праці, залежно від тієї функції, яку вони виконують у виробничому процесі, називають оборотними активами. На відміну від основних засобів, оборотні активи споживаються повністю протягом одного виробничого циклу, і повністю свою вартість переносять на виготовлену продукцію.

В таблиці 2.5 проведемо аналіз ефективності використання засобів виробництва.

Залишкова вартість основних засобів протягом періоду нашого дослідження поступово зменшується. У звітному 2022 році залишкова вартість цієї групи активів складала 3236,9 тис. грн. і в порівнянні із 2020 роком зменшилась на 8,5%. Оскільки площа сільськогосподарських угідь та

чисельність працівників були сталими, отже і динаміка показників фондозабезпеченості на фондоозброєності мають ідентичну тенденцію до вартості основних засобів.

Фондозабезпеченість складає 9,26 тис. грн. основних засобів на 1 га площі сільськогосподарських угідь. Фондоозброєність дорівнює 129,48 тис. грн. вартості основних засобів на 1 працівника підприємства.

Таблиця 2.5

Економічна ефективність використання виробничих засобів

Показники	2020	2021	2022	2022 у % до 2020
Вартість основних засобів, тис. грн.	3537,5	3416,9	3236,9	91,50
Вартість оборотних активів, тис. грн.	1855	556,4	2253,5	121,48
Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	5035	8519	7213	143,26
Середньорічна численність працівників, осіб	25	25	25	100,00
Площа сільськогосподарських угідь, га	349,7	349,7	349,7	100,00
Фондозабезпеченість, тис. грн.	10,12	9,77	9,26	91,50
Фондоозброєність, тис. грн.	141,5	136,676	129,48	91,50
Фондомісткість, грн.	0,70	0,40	0,45	63,87
Фондовіддача, грн.	1,42	2,49	2,23	156,56
Коефіцієнт обороту оборотного капіталу	2,71	15,31	3,20	117,92
Тривалість одного обороту оборотного капіталу, дні	134,47	23,84	114,03	84,80
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	716	1847	-1137	-1853
Вартість активів, тис. грн.	8420,8	8590,4	8634,1	102,53
Рентабельність активів, %	8,50	21,50	-13,17	-21,67 в.п.

Джерело: власні розрахунки

Позитивну тенденцію мають показники фондовіддачі та фондомісткості. Через одночасне збільшення виручки від реалізації продукції на 43,26% та зниження вартості основних засобів на 8,5% фондовіддача

зросла на 56,56% і дорівнює 2,23 грн., а фондомісткість, відповідно, знизилась на 36,13% і дорівнює 0,45 грн.

Також позитивною є тенденція використання оборотних активів в ДДС ІОіБ. Коефіцієнт оборотності дорівнює 3,2, і за 3 роки нашого дослідження зріс на 17,92%. Відповідно, тривалість одного обороту знизилась на 15,2% і складає 114 дні.

Середовище, в якому функціонує підприємство, відіграє велику роль на ефективність і стабільність діяльності підприємства. Все середовище підприємства поділяється на зовнішнє (мікро- та макро-) середовище та внутрішнє середовище.

Фактори зовнішнього макросередовища безпосередньо не стикаються із самим підприємством, але визначають умови, які формують загальну атмосферу бізнесу. Макросередовище на постійній основі створює для підприємства нові можливості або нові загрози. Зовнішнє мікросередовище формують елементи прямого впливу на підприємство у складі споживачів, постачальників, конкурентів, посередників та ринку робочої сили.

Є різні методи, за допомогою яких досліджується середовище та вплив його факторів на діяльність підприємства. За допомогою PEST-аналізу можна дослідити лише зовнішнє середовище. А SWOT-аналіз дозволяє одночасно проаналізувати і зовнішнє і внутрішнє середовище підприємства.

Складемо матрицю SWOT-аналізу (таблиця 2.6) та проведемо оцінку стратегічного стану підприємства.

Таблиця 2.6

Матриця SWOT-аналізу

Внутрішнє середовище	
<i>Сильні сторони (S)</i>	<i>Слабкі сторони (W)</i>
1. висока кваліфікація персоналу; 2. хороша репутація у покупців; 3. відомий лідер на ринку; 4. досконала технологія; 5. наявність інноваційних можливостей; 6. переваги в галузі конкуренції; 7. вигідне розташування	1. вузька виробнича лінія; 2. вразливість щодо конкурентного тиску; 3. нижча прибутковість через певні чинники; 4. невідповідна збутова мережа; 5. вузькоспеціалізована продукція.

підприємства; 8. значний досвід.	
Зовнішнє середовище	
Можливості (О)	Загрози (Т)
1. розширення виробничої лінії та асортименту; 2. послаблення позицій конкурентів; 3. різке зростання попиту; 4. поява нових технологій; 5. підвищення урожайності культур; 6. можливість обслуговувати додаткові групи клієнтів.	1. несприятлива урядова політика; 2. несприятливі демографічні зміни 3. високий рівень інфляції; 4. зміни в потребах споживачів; 5. несприятлива економічна ситуація в країні; 6. соціально-економічна нестабільність в країні.

Джерело: власні розрахунки

На наш погляд такими є основні фактори, за якими ми проведемо SWOT-аналіз середовища ДДС ІОіБ НААН України.

Наступним кроком проаналізуємо фактори внутрішнього середовища (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7

SWOT-аналіз внутрішнього середовища

Сильні сторони (S)				Слабкі сторони (W)			
Фактори	Бали, Бі	Вагомість, Ві	Цінність, Бі*Ві	Фактори	Бали, Бі	Вагомість, Ві	Цінність, Бі*Ві
Висока кваліфікація персоналу	10	0,1	1,0	Вузька виробнича лінія	8	0,2	1,6
Хороша репутація у покупців	6	0,1	0,6	Вразливість щодо конкурентного тиску	6	0,1	0,6
Відомий лідер на ринку	5	0,1	0,5	Нижча прибутковість через певні чинники	5	0,3	1,5
Досконала технологія	9	0,1	0,9	Невідповідна збутова мережа	5	0,2	1,0
Наявність інноваційних можливостей	9	0,2	1,8	Вузькоспеціалізована продукція	6	0,2	1,2
Переваги в галузі конкуренції	7	0,1	0,7				
Вигідне розташування	8	0,1	0,8				

підприємства							
Значний досвід	6	0,2	1,2				
РАЗОМ	60	1	7,5	РАЗОМ	30	1	5,9

Джерело: власні розрахунки

Розрахунок сильних та слабких сторін внутрішнього середовища показує, що сильні сторони підприємства перевищують його слабкі сторони, та роблять його більш пристосованим для використання сприятливих можливостей.

Аналогічно розрахуємо вплив факторів зовнішнього середовища (таблиця 2.8). Оскільки невикористані можливості можуть стати загрозами, якщо їх використають конкуренти, а вдало відведена загроза може відкрити додаткові можливості, для аналізу застосовують тільки парні чинники можливостей та загроз.

Таблиця 2.8

SWOT-аналіз зовнішнього середовища

Можливості (O)				Загрози (T)			
Фактори	Бали, Бі	Імовірність настання, Моі	Цінність, Бі*Ві	Фактори	Бали, Бі	Імовірність настання, Мзі	Цінність, Бі*Ві
Розширення виробничої лінії та асортименту	7	0,5	3,5	Звуження виробничої лінії та асортименту	7	0,5	3,5
Послаблення позицій конкурентів	8	0,5	4,0	Посилення позицій конкурентів	8	0,5	4
Різне зростання попиту	9	0,6	5,4	Різне спадання попиту	9	0,4	3,6
Поява нових технологій	9	0,8	7,2	Застарілі технології	9	0,2	1,8
Підвищення урожайності культур	8	0,7	5,6	Зниження урожайності культур	8	0,3	2,4
Можливість обслуговувати додаткові групи клієнтів	7	0,6	4,2	Неможливість обслуговувати додаткові групи клієнтів	7	0,4	2,8
Сприятлива урядова політика	7	0,2	1,4	Несприятлива урядова політика	7	0,8	5,6
Сприятливі демографічні зміни	6	0,2	1,2	Несприятливі демографічні зміни	6	0,8	4,8

Низький рівень інфляції	8	0,1	0,8	Високий рівень інфляції	8	0,9	7,2
Сталі потреби споживачів	5	0,5	2,5	Зміни потребах споживачів	5	0,5	2,5
Сприятлива економічна ситуація країні	8	0,1	0,8	Несприятлива економічна ситуація країні	8	0,9	7,2
Соціально-економічна стабільність країні	6	0,2	1,2	Соціально-економічна нестабільність в країні	6	0,8	4,8
РАЗОМ	88	-	37,8	РАЗОМ	88	-	50,2

Джерело: власні розрахунки

В ДДС ІОіБ НААН України зовнішні можливості (37,8 балів) оцінюються нижче загроз (50,2 бали), тому стратегія діяльності підприємства повинна бути спрямована на зменшення зовнішніх загроз.

І кінцевим кроком розрахунку матриці SWOT є саме поєднання усіх факторів внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства (Додаток А). Розрахунки, проведені нами в Додатку А, показують, що найбільшими загрозами для ДДС ІОіБ НААН України є фактори зовнішнього макросередовища, а саме високий рівень інфляції та несприятлива економічна ситуація в країні. Ці фактори не залежать від бажань та намагань підприємства, але їх можна послабити завдяки професійному застосуванню основних специфічних сильних сторін підприємства таких як наявність інноваційних можливостей, значний досвід та висока кваліфікація персоналу.

2.2. Фінансовий стан підприємства

Для більш повної оцінки господарської економічної діяльності ДДС ІОіБ НААН України проведемо аналіз його фінансового стану. Найчастіше основними напрямками аналізу фінансового стану підприємства є аналізи

фінансової стійкості та незалежності, платоспроможності та ліквідності, ділової активності, рентабельності, а також прогнозування ймовірності банкрутства.

Але для більш повної оцінки дослідження почнемо з аналізу структури балансу підприємства, а саме структури активів і пасивів. Це називається «читанням балансу», що полягає у вивченні статей та підсумків розділів балансу. Почнемо «читання» з активу балансу. Згрупуємо статті активу за ступенем їх ліквідності окремо по кожному року, які аналізуємо (таблиці 2.9, 2.10, 2.11).

Таблиця 2.9

Структура та динаміка активу балансу, 2020 рік

Активи	На початок періоду		На кінець періоду		Відхилення (+, -)	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
A1. Найбільш ліквідні активи (грошові кошти та їх еквіваленти)	727,5	8,60	581,9	6,91	-145,60	-1,69
A2. Активи, що швидко реалізуються (поточні фінансові інвестиції, строкова дебіторська заборгованість, витрати майбутніх періодів)	727,5	8,60	581,9	6,91	-145,60	-1,69
A3. Активи, що повільно реалізуються (запаси, дебіторська заборгованість з невідомим терміном оплати, інші оборотні активи, векселі одержані)	91,5	1,08	1095	13,00	1003,50	11,92
A4. Активи, що важко реалізуються (необоротні активи)	7641,8	90,32	6744	80,09	-897,80	-10,23
БАЛАНС	8460,8	100	8420,8	100	-40	

Джерело: власні розрахунки

Аналіз структури та динаміки активу балансу за 2020 рік свідчить, що найбільшу долю складають саме активи, що важко реалізуються, у вигляді

необоротних активів (таблиця 2.9). Їх частка складає 80,09%. Позитивним є незначне їх зменшення – на 10,23 в.п. Майже на 2 в.п. зменшилась доля найбільш ліквідних активів.

Аналогічна структура активу балансу у 2021 році (таблиця 2.10): найбільшу частку займають активи, що важко реалізуються (61,99%). Доля найбільш ліквідних активів та активів, що швидко реалізуються залишилась майже сталою і складає 6,72%. Вартість запасів, дебіторської заборгованості та інших активів, що повільно реалізуються збільшилась на 18,3 в.п.

Таблиця 2.10

Структура та динаміка активу балансу, 2021 рік

Активи	На початок періоду		На кінець періоду		Відхилення (+, -)	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
A1. Найбільш ліквідні активи (грошові кошти та їх еквіваленти)	581,9	6,91	576,9	6,72	-5,00	-0,19
A2. Активи, що швидко реалізуються (поточні фінансові інвестиції, строкова дебіторська заборгованість, витрати майбутніх періодів)	581,9	6,91	576,9	6,72	-5,00	-0,19
A3. Активи, що повільно реалізуються (запаси, дебіторська заборгованість з невідомим терміном оплати, інші оборотні активи, векселі одержані)	1095	13,00	2688,9	31,30	1593,90	18,30
A4. Активи, що важко реалізуються (необоротні активи)	6744	80,09	5324,8	61,99	-1419,20	-18,10
БАЛАНС	8420,8	100	8590,4	100	169,6	-

Джерело: власні розрахунки

Якщо в структурі активу за 2021 рік у порівнянні із структурою активу за 2020 рік спостерігалась позитивна тенденція зменшення долі активів що важко реалізуються та поступове зростання більш ліквідних активів, то в

структурі активу за 2022 рік знов з'явилась негативна тенденція (таблиця 2.11).

Активи, що важко реалізуються, складають 79,24% і доля їх протягом 2022 року зросла на 17,26 в.п. Всі інші групи активів, найбільш ліквідних, тих, що швидко реалізуються та тих, що реалізуються повільно зменшуються відповідно на 1,72 та 15,54 в.п. Найбільш ліквідні активи займають всього 5%. Активу балансу.

Таблиця 2.11

Структура та динаміка активу балансу, 2022 рік

Активи	На початок періоду		На кінець періоду		Відхилення (+, -)	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
A1. Найбільш ліквідні активи (грошові кошти та їх еквіваленти)	576,9	6,72	431,6	5,00	-145,30	-1,72
A2. Активи, що швидко реалізуються (поточні фінансові інвестиції, строкова дебіторська заборгованість, витрати майбутніх періодів)	576,9	6,72	431,6	5,00	-145,30	-1,72
A3. Активи, що повільно реалізуються (запаси, дебіторська заборгованість з невідомим терміном оплати, інші оборотні активи, векселі одержані)	2688,9	31,30	1360,7	15,76	-1328,20	-15,54
A4. Активи, що важко реалізуються (необоротні активи)	5324,8	61,99	6841,8	79,24	1517,00	17,26
БАЛАНС	8590,4	100	8634,1	100	43,70	-

Джерело: власні розрахунки

Зведемо розрахунки попередніх таблиць для унаочнення динаміки активу балансу (таблиця 2.12). Зведені розрахунки підтверджують негативну

для ефективної діяльності ДДС ІОіБ структуру і динаміку активу балансу за період нашого дослідження.

Таблиця 2.12

Структура та динаміка активу балансу, 2020-2022 р.р.

Активи	2020		2022		Відхилення (+, -)	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
А1. Найбільш ліквідні активи (грошові кошти та їх еквіваленти)	581,9	6,91	431,6	5,00	-150,30	-1,91
А2. Активи, що швидко реалізуються (поточні фінансові інвестиції, строкова дебіторська заборгованість, витрати майбутніх періодів)	581,9	6,91	431,6	5,00	-150,30	-1,91
А3. Активи, що повільно реалізуються (запаси, дебіторська заборгованість з невідомим терміном оплати, інші оборотні активи, векселі одержані)	1095	13,00	1360,7	15,76	265,70	2,76
А4. Активи, що важко реалізуються (необоротні активи)	6744	80,09	6841,8	79,24	97,80	-0,85
БАЛАНС	8420,8	100	8634,1	100	213,3	

Джерело: власні розрахунки

Продовжимо «читання балансу» за аналогічною методикою і дослідимо динаміку пасиву балансу. Згрупуємо джерела коштів за ступенем ліквідності та дослідимо їх структуру (таблиці 2.13, 2.14, 2.15). Пасиви підприємства будемо групувати в такі групи: власні та залучені, які, в свою чергу, поділяються за терміном погашення зобов'язань на коротко- та довгострокові.

Аналіз структури пасиву балансу свідчить, що протягом періоду нашого дослідження довгострокових зобов'язань підприємство не мало. Довгострокові позикові кошти в ІОіБ відсутні.

Таблиця 2.13

Структура та динаміка пасиву балансу (коштів підприємства), 2020 рік

Пасиви	На початок періоду		На кінець періоду		Відхилення (+, -)	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
П1. Найбільш строкові зобов'язання (поточна кредиторська заборгованість за розрахунками)	69,0	0,82	69,0	0,82	0	0,00
П2. Короткострокові позикові кошти (поточні зобов'язання)	2325,1	27,48	2325,1	27,61	0	0,13
П3. Довгострокові позикові кошти (довгострокові зобов'язання)	-	-	-	-	-	-
П4. Джерела власних коштів (власний капітал та прирівняні до власних коштів)	6066,7	71,70	6026,7	71,57	-40	-0,13
БАЛАНС	8460,8	100	8420,8	100	-40	-

Джерело: власні розрахунки

В 2020 році, порівняно із 2021 та 2022 роком баланс підприємства мав від'ємну тенденцію.

Таблиця 2.14

Структура та динаміка пасиву балансу (коштів підприємства), 2021 рік

Пасиви	На початок періоду		На кінець періоду		Відхилення (+, -)	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
П1. Найбільш строкові зобов'язання (поточна кредиторська заборгованість за розрахунками)	69	0,82	69	0,80	0	-0,02
П2. Короткострокові позикові кошти (поточні зобов'язання)	2325,1	27,61	2325,1	27,07	0	-0,55
П3. Довгострокові позикові кошти (довгострокові зобов'язання)	-	-	-	-	-	-
П4. Джерела власних коштів (власний капітал та прирівняні до власних коштів)	6026,7	71,57	6196,3	72,13	169,6	0,56
БАЛАНС	8420,8	100	8590,4	100	169,6	-

Джерело: власні розрахунки

Дані розрахунків таблиць 2.13, 2.14 та 2.15 доводять, що найбільшу частину пасивів складають саме власний капітал та прирівняні до них кошти, доля яких складає близько 72%. Короткострокові поточні зобов'язання складають близько 27%.

Таблиця 2.15

Структура та динаміка пасиву балансу (коштів підприємства), 2022 рік

Пасиви	На початок періоду		На кінець періоду		Відхилення (+, -)	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
П1. Найбільш строкові зобов'язання (поточна кредиторська заборгованість за розрахунками)	69	0,80	69	0,80	0	0,00
П2. Короткострокові позикові кошти (поточні зобов'язання)	2325,1	27,07	2325,1	26,93	0	-0,14
П3. Довгострокові позикові кошти (довгострокові зобов'язання)	-	-	-	-	-	-
П4. Джерела власних коштів (власний капітал та прирівняні до власних кошти)	6196,3	72,13	6240	72,27	43,65	0,14
БАЛАНС	8590,4	100	8634,1	100	43,70	-

Джерело: власні розрахунки

Незначна частина належить найбільш строковим зобов'язанням у вигляді поточної кредиторської заборгованості за розрахункам, які займають менше 1% структури коштів підприємства.

Зведемо розрахунки попередніх таблиць для унаочнення динаміки пасиву балансу (таблиця 2.16). Зведені розрахунки підтверджують сталу структуру пасиву балансу ДДС ЮіБ з відносно сталим розміром кожної з його груп.

Таблиця 2.16

Структура та динаміка пасиву балансу, 2020-2022 р.р.

Пасиви	2020		2022		Відхилення (+, -)	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
П1. Найбільш строкові зобов'язання (поточна кредиторська заборгованість за розрахунками)	69,0	0,82	69	0,80	0	-0,02
П2. Короткострокові позикові кошти (поточні зобов'язання)	2325,1	27,61	2325,1	26,93	0	-0,68
П3. Довгострокові позикові кошти (довгострокові зобов'язання)	-	-	-	-	-	-
П4. Джерела власних коштів (власний капітал та прирівняні до власних коштів)	6026,7	71,57	6240	72,27	213,3	0,70
БАЛАНС	8420,8	100	8634,1	100	213,3	

Джерело: власні розрахунки

Наступним кроком аналізу фінансового стану дослідимо фінансову незалежність та стійкість ЮіБ. Фінансова незалежність характеризує здатність підприємства бути вільним і незалежним від зовнішніх джерел фінансування. Фінансову незалежність та стійкість розкривають такі показники: коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт автономії, коефіцієнт маневреності, коефіцієнт заборгованості, коефіцієнт інвестування та питома вага залучених джерел коштів. В таблиці 2.17 розрахуємо ці показники.

Таблиця 2.17

Фінансова незалежність та стійкість

Показники	2020	2021	2022	2022 у % до 2020
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,716	0,720	0,723	100,98
Коефіцієнт автономії	0,716	0,720	0,723	100,98
Коефіцієнт маневреності	0,4	0,41	0,44	110,00
Коефіцієнт заборгованості	0,397	0,386	0,384	96,73
Коефіцієнт інвестування	0,798	0,797	0,82	102,76
Питома вага залучених джерел коштів, %	28,4	27,9	27,7	-0,7 в.п.

Джерело: власні розрахунки

Усі показники, які характеризують фінансову стійкість та незалежність, мають тенденцію до зростання. І це є позитивною ознакою. Але слід зауважити, що більшість показників не відповідають нормативному значенню.

Коефіцієнт фінансової стійкості та коефіцієнт автономії однакові, оскільки довгострокових позик підприємство не має. Коефіцієнт маневреності знаходиться на мінімальному нормативному значенні, але позитивним є поступове його зростання.

Коефіцієнти заборгованості та інвестування нижче нормативного значення, і вказують на мінімальну частину залучених коштів в розрахунку на одиницю власних коштів. Таке значення вказаних показників свідчить про фінансову самостійність ІОіБ.

Тепер дослідимо платоспроможність та ліквідність балансу ІОіБ (таблиця 2.18). До показників, які визначають цю частину фінансового стану підприємства відносять: коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт загальної ліквідності, коефіцієнт покриття.

Таблиця 2.18

Платоспроможність та ліквідність

Показники	2020	2021	2022	2022 у % до 2020
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,347	0,177	0,241	69,45
Коефіцієнт загальної (поточної) ліквідності	0,243	0,241	0,18	74,07
Коефіцієнт покриття	0,7	1,36	0,75	107,14

Джерело: власні розрахунки

Коефіцієнт абсолютної ліквідності характеризує швидку здатність підприємства погасити свої короткострокові заборгованості. Значення цього показника знаходяться в межах нормативних значень, але зниження його на 30,55% вказує на погіршення рівня швидкої ліквідності.

Коефіцієнт загальної (поточної) ліквідності має низьке значення. Більш того, протягом періоду нашого дослідження ще й зменшується на 25,93%. Це

говорить про те, що грошових коштів, їх еквівалентів та коштів у розрахунках бракує для сплати поточних зобов'язань.

Коефіцієнт покриття взагалі має критичне значення, оскільки дорівнює менше 1. Отже, оборотних коштів ледь вистачає для розрахунків з кредиторами.

І на завершення аналізу фінансового стану ДДС ІОіБ дослідимо перспективну ліквідність балансу. Під ліквідністю балансу розуміють здатність підприємства швидко акумулювати активи для сплати зовнішніх зобов'язань. Розрахуємо умови перспективної ліквідності балансу (таблиця 2.19).

Таблиця 2.19

Умови перспективної ліквідності балансу, 2022 р.

Активи	Значення, тис. грн.	Фактичне (більше, менше)	Нормативне (більше, менше)	Значення, тис. грн.	Пасиви
Сума найбільш ліквідних активів та активів, що швидко реалізуються	431,6	<	>	2394,1	Зобов'язання
Запаси та витрати майбутніх періодів	2253,5	>	>	-	Довгострокові пасиви
Оборотні кошти (всі)	4045,8	>	>	2394,1	Короткострокові зобов'язання
Необоротні активи	5121,2	<	<	6240,0	Постійні пасиви

Джерело: власні розрахунки

Проведені нами розрахунки доводять, що баланс ДДС ІОіБ має часткову перспективну ліквідність. З даних таблиці 2.19 видно, що сума найбільш ліквідних активів та активів, що швидко реалізуються набагато менша за розмір зобов'язань підприємства. Усі інші умови відповідають нормативним вимогам.

2.3. Оцінка рівня прибутковості підприємства

Рівень прибутковості підприємства залежить від прибутковості кожного виду діяльності, яким займається підприємство. Перш ніж провести стратегічний аналіз прибутку підприємства, деталізовано розглянемо прибуток від вирощування кожної культури, яку обробляє підприємство.

Як ми вже зазначали в п. 2.1, ДДС ЮіБ вирощує пшеницю озиму, соняшник, овочі відкритого ґрунту та картоплю. По кожній з цих культур дослідимо економічну ефективність вирощування. Почнемо досліджувати економічну ефективність вирощування пшениці озимої (таблиця 2.20).

Таблиця 2.20

Економічна ефективність вирощування пшениці озимої

Показники	2020	2021	2022	2022 у % до 2020
Посівна площа, га	131	191	137	104,58
Валовий збір, ц	4466	6677	4169	93,35
Урожайність ц/га	34,1	35,0	30,4	89,15
Витрати на виробництво продукції всього, тис. грн.	1798	3752	1676	93,21
-виробнича собівартість 1 ц, грн	402,60	561,93	402,02	99,86
Товарна продукція, ц	4466	6677	4169	93,35
Рівень товарності, %	100	100	100	100
Повна собівартість, грн	1798	3752	1676	93,21
-повна собівартість 1 ц. грн.	402,60	561,93	402,02	99,86
Виручка від реалізації всього, тис. грн.	2278	3806	1459	64,05
Ціна 1 ц, грн	510,10	570,02	350,00	68,61
Прибуток всього, тис. грн.	480	54	-217	-697,00
-прибуток на 1 ц, грн	107,48	8,09	-52,05	-159,53
-прибуток на 1 га, грн	3664,12	282,72	-1583,94	-5248,06
Рівень рентабельності, %	26,7	1,44	-12,95	-39,65

Джерело: власні розрахунки

Розрахунок показників економічної ефективності вирощування озимої пшениці в ІОіБ доводить, що до початку повномасштабного вторгнення вирощування цієї культури було для підприємства прибутковим. Рівень урожайності зерна був не найвищим, але на достатньому рівні для того регіону, в якому працює дослідна станція. Через стрімке зростання витрат на виробництво і повільне зростання ціни реалізації у 2021 році підприємство мало прибутку всього на рівні 54 тис. грн.

Рівень рентабельності виробництва пшениці озимої знизився на 25,26 в.п.

Слід зауважити, що рівень товарності зерна озимої пшениці складає 100%.

За аналогічними показниками розглянемо прибутковість вирощування соняшника в ІОіБ (таблиця 2.21).

Таблиця 2.21

Економічна ефективність вирощування соняшника

Показники	2020	2021	2022	2022 у % до 2020
Посівна площа, га	173	125	186	107,51
Валовий збір, ц	2052	2701	3473	169,25
Урожайність ц/га	11,9	21,6	18,7	157,14
Витрати на виробництво продукції всього, тис. грн.	2264	2828	6533	288,56
-виробнича собівартість 1 ц, грн	1103,31	1047,02	1881,08	170,49
Товарна продукція, ц	2052	2701	6533	318,37
Рівень товарності, %	100	100	100	-
Повна собівартість, грн	2264	2828	6533	288,56
-повна собівартість 1 ц. грн.	1103,31	1047,02	1881,08	170,49
Виручка від реалізації всього, тис. грн.	2504	4600	5210	208,07
Ціна 1 ц, грн	1220,27	1703,07	797,49	65,35
Прибуток всього, тис. грн.	240	1772	-1323	-1563,00
-прибуток на 1 ц, грн	116,96	656,05	-380,94	-497,90
-прибуток на 1 га, грн	1387,28	14176	-7112,9	-8500,18
Рівень рентабельності, %	10,6	62,66	-99,8	-110,40

Джерело: власні розрахунки

Аналогічна тенденція в ефективності вирощування соняшника. До 2022 року обробіток цієї культури був прибутковим. Навіть при зменшенні посівної площі соняшника в 2021 році підприємство отримало максимальний прибуток і, відповідно, рівень рентабельності виробництва на рівні 62,7% за рахунок суттєвого підвищення урожайності та часткового зменшення витрат на виробництво.

У повоєнному 2022 році підприємство збільшило посівну площу під рентабельною культурою. Але у зв'язку із кризовою ситуацією у країні, дефіцитом засобів сільськогосподарського виробництва та погіршенням логістичної мережі їх доставки стрімко зросли витрати на вирощування соняшника. З причини невизначеності в країні знизилась і ціна реалізації насіння. Відповідно, в 2022 році збиток від вирощування соняшника склав 1323 тис. грн., а рівень збитковості склав 99,8%.

Наступним проаналізуємо економічну ефективність вирощування овочів відкритого ґрунту (таблиця 2.22).

Таблиця 2.22

Економічна ефективність вирощування овочів відкритого ґрунту

Показники	2020	2021	2022	2022 у % до 2020
Посівна площа, га	3	1	1	33,33
Валовий збір, ц	55	40	210	381,82
Урожайність ц/га	18,3	40,0	210	1147,54
Витрати на виробництво продукції всього, тис. грн.	7	14	38	542,86
-виробнича собівартість 1 ц, грн	127,27	350,0	180,95	142,18
Товарна продукція, ц	35	40	210	600,00
Рівень товарності, %	63,6	100	100	+36,4 в.п.
Повна собівартість, грн	5	14	38	760,00
-повна собівартість 1 ц. грн.	142,86	350,0	180,95	126,66
Виручка від реалізації всього, тис. грн.	8	24	95	1187,50
Ціна 1 ц, грн	228,57	600,0	452,38	197,92
Прибуток всього, тис. грн.	3	10	57	1900,00

-прибуток на 1 ц, грн	85,71	250,0	271,43	316,68
-прибуток на 1 га, грн	1000	10000	57000	5700,00
Рівень рентабельності, %	60,0	71,4	150,3	+90,30 в.п.

Джерело: власні розрахунки

На відміну від пшениці та соняшника, вирощування овочів в ІОіБ є рентабельним. І це природньо, бо в Інституті розробляються та впроваджуються найновіші технології вирощування овочевих та баштанних культур, виводяться нові сорти та гібриди цих культур, підбираються найкращі умови вирощування, добрива тощо.

Протягом усього періоду нашого дослідження вирощування овочів відкритого ґрунту в ІОіБ було прибутковим. Не дивлячись на суттєве зменшення посівної площі під овочами урожайність цих культур суттєво зростає протягом усіх трьох років. Загалом урожайність зросла в 11,5 разів.

Через зростання ціни на продукцію та доведення рівня товарності до максимального рівня продаж майже в 12 разів збільшується виручка від реалізації продукції. Відповідно, суттєво зростає прибуток підприємства. Також майже втричі зростає рівень рентабельності вирощування овочів відкритого ґрунту.

І четверта культура, яка вирощується у ДДС ІОіБ, це картопля. Проаналізуємо економічну ефективність вирощування її в таблиці 2.23.

За період нашого дослідження повноцінно підприємство картоплю вирощувало лише в 2020 році. Причому, культивування цієї культури було прибутковим – рівень рентабельності виробництва 14,3%. З 2022 року від вирощування картоплі ІОіБ повністю відмовилось.

Прибуток від діяльності підприємства відіграє подвійну роль для самого підприємства. З одного боку – це основна мета його діяльності, а з іншого – можливість розвитку підприємства та джерело фінансування інших інвестиційних програм.

Таблиця 2.23

Економічна ефективність вирощування картоплі

Показники	2020	2021	2022	2022 у % до 2021
Посівна площа, га	3	1	-	33,33
Валовий збір, ц	100	10	-	10
Урожайність ц/га	33,3	10	-	30,03
Витрати на виробництво продукції всього, тис. грн.	35	4	-	11,43
-виробнича собівартість 1 ц, грн	350	400	-	114,29
Товарна продукція, ц	20	-	-	-
Рівень товарності, %	20	-	-	-
Повна собівартість, грн	7	-	-	-
-повна собівартість 1 ц. грн.	350	-	-	-
Виручка від реалізації всього, тис. грн.	8	-	-	-
Ціна 1 ц, грн	400	-	-	-
Прибуток всього, тис. грн.	1	-	-	-
-прибуток на 1 ц, грн	50	-	-	-
-прибуток на 1 га, грн	333,33	-	-	-
Рівень рентабельності, %	14,3	-	-	-

Джерело: власні розрахунки

Крім вирощування зазначеної вище продукції ІОіБ реалізує насіння баштанних культур, насамперед це кавун, диня та гарбуз (таблиця 2.24).

Таблиця 2.24

Економічна ефективність реалізації насіння

Показники	2020	2021	2022	2022 у % до 2021
Витрати на виробництво продукції всього, тис. грн.	215	74	103	47,91
Повна собівартість, грн	215	74	103	47,91
Виручка від реалізації всього, тис. грн.	237	89	124	52,32
Прибуток всього, тис. грн.	22	15	21	95,46
Рівень рентабельності, %	10,23	20,27	20,39	+10,16 в.п.

Джерело: власні розрахунки

Дані розрахунків доводять економічну ефективність діяльності ІОіБ з реалізації насіння баштанних культур (кавунів та динь) та гарбуза. Прибуток дорівнює 21 тис. грн., а рівень рентабельності складає 20,39%. Причому рівень рентабельності насінництва протягом всього періоду дослідження поступово зростає. Загальне зростання складає 10,16 в.п.

Тепер ми можемо провести стратегічний аналіз прибутку підприємства загалом на різних етапах його формування за усіма видами діяльності (таблиця 2.25). Оскільки ДДС ІОіБ є державною установою, то і формування прибутку має свої особливості.

Таблиця 2.25

Стратегічний аналіз прибутку підприємства, тис. грн.

Показники	2020	2021	2022	2022 у % до 2022 (2021)
Бюджетні асигнування	306,4	386,7	422,6	137,92
Доходи від виконання робіт	6593,8	7389,3	8889,1	134,81
Інші доходи	40,2	86,8	51,6	128,36
Витрати на виконання бюджетних програм	306,4	386,7	422,6	137,92
Витрати на виготовлення продукції	6094,7	7455,8	8938,2	146,66
Інші витрати	685,0	10,8	-	1,58
Операційний прибуток	499,1	-66,5	-49,1	-548,2
Чистий прибуток	-145,7	9,5	2,5	148,2

Джерело: власні розрахунки

На проведення досліджень в галузі розвитку технологій вирощування овочевих та баштанних культур та виведення нових гібридів ІОіБ виділяються бюджетні асигнування в розмірі 422,6 тис. грн. За роки дослідження ці асигнування зросли майже на 38%. Усі виділені асигнування підприємство освоює.

Поряд з цим підприємство здійснює виробничу діяльність по вирощуванню та реалізації інших культур. Отже, операційний збиток від основної діяльності ІОіБ складає 49,1 тис. грн. Слід зазначити, що у 2020

році підприємство отримало операційний прибуток в розмірі 499,1 тис. грн. Загальне збільшення збитку склало 548,2 тис. грн.

З врахуванням інших доходів і витрат у звітному 2022 році ІОіБ отримало чистий прибуток в розмірі всього 2,5 тис. грн.

Отже, будучи державною установою ІОіБ намагається додатковою діяльністю з виробництва та реалізації продукції бути прибутковим і конкурентним у своїй галузі. Але йому вкрай важко конкурувати.

Висновки до розділу 2.

1. Дніпропетровська дослідна станція є складовою мережі Інституту овочівництва і баштанництва НААН. Форма власності – державна власність (власність територіальних громад). Головним напрямом досліджень дослідної станції є: селекція високоякісних комплексно стійких сортів і гібридів баштанних рослин; розробка зонально адаптованих ресурсозберігаючих технологій виробництва товарної продукції та насіння овочевих і баштанних рослин; виробництво добазового, базового та сертифікованого насіння.

2. Рівень землекористування ДДС ІОіБ НААН України за досліджувані роки сталий. За даними ф.№6-зем в користуванні дослідної станції знаходиться 403,9 га землі, в тому числі 349,7 га сільськогосподарських угідь (що складає 86,58%), з яких 333,6 га ріллі (що складає 82,59%). Змін щодо площ земельних ділянок не було. Відбулося тільки збільшення площ, які зайняті під дослідними полями. Якщо в базовому 2020 році таких угідь було 15,7 га, що в структурі земель підприємства складало 3,89%, то у звітному 2022 році площ, що зайняті під дослідними полями стало 21,82 га, або 5,4%. Доля дослідних угідь

збільшилась на 1,51%, або 6,12 га. Землезабезпеченість по дослідній станції складає 14 га сільськогосподарських угідь на 1 працівника.

3. Результати проведених розрахунків свідчать про постійне зростання площ під посівами (+4,52% або 14 га). Серед культур, які вирощуються в ДДС ІОіБ, стали тенденцію до зростання мають посіви пшениці та соняшника. Таке зростання становить відповідно +4,58% (або 6 га) під пшеницею та +7,51% (або 13 га) під соняшником. Площа під овочами зменшуються втричі. Від вирощування картоплі підприємство 2022 році відмовилось повністю. Через сталу площу ріллі та збільшення посівної площі зростає і коефіцієнт використання ріллі з 0,93 до 0,97, що складає 4,52%.

4. Результати розрахунків вказують на підвищення ефективності використання землі в ІОіБ. В розрахунку на 100 га ріллі збільшилось виробництво соняшника (+69,25%) та овочів відкритого ґрунту (в 3,8 рази). Вирощування пшениці озимої залишилось майже на рівня 2020 року. Від вирощування картоплі в 2022 році підприємство повністю відмолилось, а протягом періоду нашого дослідження обсяги вирощування цієї культури суттєво скорочувались.

Усі вартісні показники в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь також мають тенденцію до зростання. Валова продукція по собівартості зросла майже вдвічі, а валовий дохід – на 43,3%. Темпи зростання цих показників можуть свідчити про зниження прибутку ДДС ІОіБ, але такі розрахунки ми проведемо в наступних таблицях.

5. Річна продуктивність праці за собівартістю зросла майже вдвічі, а за валовим доходом – на 43,3%. Через прискорені темпи зростання витрат на виробництво та повільні темпи зростання виручки від реалізації прибуток підприємства у звітному 2022 році різко зменшився на перетворився у збиток. Відповідно річна продуктивність праці за прибутком дорівнює 45,48 тис. грн збитку на одного працівника, і за три роки дослідження зменшився на 74,12 тис. грн.

6. Залишкова вартість основних засобів протягом періоду нашого дослідження поступово зменшується. У звітному 2022 році залишкова вартість цієї групи активів складала 3236,9 тис. грн. і в порівнянні із 2020 роком зменшилась на 8,5%. Оскільки площа сільськогосподарських угідь та чисельність працівників були сталими, отже і динаміка показників фондозабезпеченості на фондоозброєності мають ідентичну тенденцію до вартості основних засобів.

Фондозабезпеченість складає 9,26 тис. грн. основних засобів на 1 га площі сільськогосподарських угідь. Фондоозброєність дорівнює 129,48 тис. грн. вартості основних засобів на 1 працівника підприємства.

Позитивну тенденцію мають показники фондовіддачі та фондомісткості. Через одночасне збільшення виручки від реалізації продукції на 43,26% та зниження вартості основних засобів на 8,5% фондовіддача зросла на 56,56% і дорівнює 2,23 грн., а фондомісткість, відповідно, знизилась на 36,13% і дорівнює 0,45 грн. Також позитивною є тенденція використання оборотних активів в ДДС ІОіБ. Коефіцієнт оборотності дорівнює 3,2, і за 3 роки нашого дослідження зріс на 17,92%. Відповідно, тривалість одного обороту знизилась на 15,2% і складає 114 дні.

7. Нами було складено матрицю SWOT-аналізу та проведено оцінку стратегічного стану підприємства. Розрахунок сильних та слабких сторін внутрішнього середовища показує, що сильні сторони підприємства перевищують його слабкі сторони, та роблять його більш пристосованим для використання сприятливих можливостей. В ДДС ІОіБ зовнішні можливості (37,8 балів) оцінюються нижче загроз (50,2 бали), тому стратегія діяльності підприємства повинна бути спрямована на зменшення зовнішніх загроз.

8. Найбільшими загрозами для ДДС ІОіБ є фактори зовнішнього макросередовища, а саме високий рівень інфляції та несприятлива економічна ситуація в країні. Ці фактори не залежать від бажань та намагань підприємства, але їх можна послабити завдяки професійному застосуванню

основних специфічних сильних сторін підприємства таких як наявність інноваційних можливостей, значний досвід та висока кваліфікація персоналу.

9. Зведені розрахунки підтверджують негативну для ефективної діяльності ДДС ІОіБ структуру і динаміку активу балансу за період нашого дослідження.

10. Усі показники, які характеризують фінансову стійкість та незалежність, мають тенденцію до зростання. І це є позитивною ознакою. Коефіцієнт фінансової стійкості та коефіцієнт автономії однакові, оскільки довгострокових позик підприємство не має. Коефіцієнт маневреності знаходиться на мінімальному нормативному значенні, але позитивним є поступове його зростання. Коефіцієнти заборгованості та інвестування нижче нормативного значення, і вказують на мінімальну частину залучених коштів в розрахунку на одиницю власних коштів. Таке значення вказаних показників свідчить про фінансову самостійність ІОіБ.

11. Коефіцієнт абсолютної ліквідності характеризує швидко здатність підприємства погасити свої короткострокові заборгованості. Значення цього показника знаходяться в межах нормативних значень, але зниження його на 30,55% вказує на погіршення рівня швидкої ліквідності.

Коефіцієнт загальної (поточної) ліквідності має низьке значення. Більш того, протягом періоду нашого дослідження ще й зменшується на 25,93%. Це говорить про те, що грошових коштів, їх еквівалентів та коштів у розрахунках бракує для сплати поточних зобов'язань. Коефіцієнт покриття взагалі має критичне значення, оскільки дорівнює менше 1. Отже, оборотних коштів ледь вистачає для розрахунків з кредиторами

12. Баланс ДДС ІОіБ має часткову перспективну ліквідність. Сума найбільш ліквідних активів та активів, що швидко реалізуються набагато менша за розмір зобов'язань підприємства. Усі інші умови відповідають нормативним вимогам.

13. Розрахунок показників економічної ефективності вирощування озимої пшениці в ІОіБ доводить, що до початку повномасштабного

вторгнення вирощування цієї культури було для підприємства прибутковим. Рівень урожайності зерна був не найвищим, але на достатньому рівні для того регіону, в якому працює дослідна станція. Через стрімке зростання витрат на виробництво і повільне зростання ціни реалізації у 2021 році підприємство мало прибутку всього на рівні 54 тис. грн. Рівень рентабельності виробництва пшениці озимої знизився на 25,26 в.п. Слід зауважити, що рівень товарності зерна озимої пшениці складає 100%.

14. Аналогічна тенденція в ефективності вирощування соняшника. До 2022 року обробіток цієї культури був прибутковим. Навіть при зменшенні посівної площі соняшника в 2021 році підприємство отримало максимальний прибуток і, відповідно, рівень рентабельності виробництва на рівні 62,7% за рахунок суттєвого підвищення урожайності та часткового зменшення витрат на виробництво. У повоєнному 2022 році підприємство збільшило посівну площу під рентабельною культурою. Але у зв'язку із кризовою ситуацією у країні, дефіцитом засобів сільськогосподарського виробництва та погіршенням логістичної мережі їх доставки стрімко зросли витрати на вирощування соняшника. З причини невизначеності в країні знизилась і ціна реалізації насіння. Відповідно, в 2022 році збиток від вирощування соняшника склав 1323 тис. грн., а рівень збитковості склав 99,8%.

15. На відміну від пшениці та соняшника, вирощування овочів в ІОіБ є рентабельним. І це природньо, бо в Інституті розробляються та впроваджуються найновіші технології вирощування овочевих та баштанних культур, виводяться нові сорти та гібриди цих культур, підбираються найкращі умови вирощування, добрива тощо. Протягом усього періоду нашого дослідження вирощування овочів відкритого ґрунту в ІОіБ було прибутковим. Не дивлячись на суттєве зменшення посівної площі під овочами урожайність цих культур суттєво зростає протягом усіх трьох років. Загалом урожайність зросла в 11,5 разів. Через зростання ціни на продукцію та доведення рівня товарності до максимального рівня продаж майже в 12

разів збільшується виручка від реалізації продукції. Відповідно, суттєво зростає прибуток підприємства. Також майже втричі зростає рівень рентабельності вирощування овочів відкритого ґрунту.

16. За період нашого дослідження повноцінно підприємство картоплю вирощувало лише в 2020 році. Причому, культивування цієї культури було прибутковим – рівень рентабельності виробництва 14,3%. З 2022 року від вирощування картоплі ІОіБ повністю відмовилось.

17. Прибуток від реалізації насіння баштанних культур (кавунів та динь) та гарбуза дорівнює 21 тис. грн., а рівень рентабельності складає 20,39%. Причому рівень рентабельності насінництва протягом всього періоду дослідження поступово зростає. Загальне зростання складає 10,16 в.п.

18. На проведення досліджень в галузі розвитку технологій вирощування овочевих та баштанних культур та виведення нових гібридів ІОіБ виділяються бюджетні асигнування в розмірі 422,6 тис. грн. За роки дослідження ці асигнування зросли майже на 38%. Усі виділені асигнування підприємство освоює. Поряд з цим підприємство здійснює виробничу діяльність по вирощуванню та реалізації інших культур. Отже, операційний збиток від основної діяльності ІОіБ складає 49,1 тис. грн. Слід зазначити, що у 2020 році підприємство отримало операційний прибуток в розмірі 499,1 тис. грн. Загальне збільшення збитку склало 548,2 тис. грн. З врахуванням інших доходів і витрат у звітному 2022 році ІОіБ отримало чистий прибуток в розмірі всього 2,5 тис. грн.

19. Отже, будучи державною установою ІОіБ намагається додатковою діяльністю з виробництва та реалізації продукції бути прибутковим і конкурентним у своїй галузі. Але йому вкрай важко конкурувати.

РОЗДІЛ 3. ЗАХОДИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

3.1. Напрями стратегічних альтернатив підвищення прибутковості

В сучасній економіці України нагальним і актуальним виступає питання прибутковості та підвищення ефективності діяльності підприємства. Це питання актуальне не лише для економіки країни, а й для стратегічного розвитку самого суб'єкту господарювання. Тому першочерговим завданням керівництва підприємства є розробка дієвої стратегії отримання прибутку та визначення напрямів його зростання, а також контроль за виконанням цієї стратегії.

Стратегія зростання прибутку – це системний план розвитку підприємства в умовах мінливого середовища, неповноти інформації щодо майбутнього розвитку економіки, формування місії та цілей підприємства, розробка заходів для найефективнішого використання наявних і потенціальних ресурсів з метою підвищення ефективності господарської діяльності підприємства.

Основними напрямками стратегії підвищення прибутку є зниження вартості придбання ресурсів, що сприятиме зниженню собівартості продукції, яка виробляється; підвищення ціни реалізації продукції, що призначена на продаж; збільшення обсягів реалізації продукції підвищеної якості; розширення асортименту продукції. Крім того в сучасних умовах господарювання значним резервом зростання прибутку підприємства є

диверсифікація його діяльності у вигляді виробничої диверсифікації, посередницької, інвестиційно-інноваційної діяльності тощо.

Господарська діяльність підприємства супроводжується постійним розподілом і споживанням ресурсів, отримання доходів. Тому стратегія, спрямована на раціональне і оптимальне використання ресурсів сприяє розвитку підприємства.

Одним із напрямів підвищення прибутку може бути зростання продуктивності праці. Із підвищенням продуктивності праці знижуються витрати ресурсів в розрахунку на одиницю продукції. відповідно зменшується доля витрат на оплату праці в загальній сумі витрат. Для підвищення продуктивності праці керівництво підприємства повинне використовувати різноманітні засоби, такі як вдосконалення форми оплати праці з переважанням саме відрядної форми; впроваджувати матеріальне стимулювання працівників за результати діяльності; матеріальна допомога з нагоди різних визначних дат тощо.

Зростанню прибутку підприємства сприяє підвищення якості продукції, яка виробляється. Стосовно сільськогосподарського виробництва, якість продукції повинна враховувати її екологічність, поживність, транспортабельність, здатність задовольняти харчові потреби споживачів. Це особливо актуально саме для ІОіБ, тому що саме в інституті фахівці виводять нові сорти та гібриди овочевих та баштанних культур з підвищеними якісними властивостями.

Одним із важливих напрямів підвищення прибутку підприємства є вдосконалення організаційної структури управління. Необхідно створювати гнучкі організаційні структури з врахуванням особливостей діяльності підприємства та специфіки обраних стратегій розвитку.

3.2. Обґрунтування виробничого плану

Роль продуктів харчування в розвитку і функціонуванні організму людини полягає в наявності елементів, потрібних для здорового функціонування організму та поповненні людини енергією. Для гарного стану здоров'я людини, фізичного розвитку та працездатності важливим фактором є повноцінність харчового раціону. Порушення раціону харчування є фактором «ризиком» розвитку захворювань серцево-судинної системи, органів травлення, та загального стану здоров'я людини.

В раціоні харчуванні овочі виступають важливим джерелом клітковини та пектину. Достатня кількість спожитих овочів сприяє здоровій роботі кишківника, підтримує мікрофлору, сприяє виведенню із організму шкідливих токсинів та сполук, регулює рівень цукру в крові, сприяє нормалізації холестерину в організмі людини та нормалізації ваги маси тіла.

Нажаль, в Україні вкрай мало людей в достатній кількості споживають овочів та фруктів. Бідні верстви населенні не в змозі придбати достатньої кількості овочів, а більшість населення просто нехтує нормами споживання овочів, плодів та ягід. Споживання овочів повинно бути рівномірним протягом всього року, не тільки в період їх масового дозрівання, а й у зимово-весняний період.

Для забезпечення постійного повноцінного раціону харчування з достатньою кількістю овочів допоможе використання заморожених плодів. Дієтологи і технологи харчових продуктів наполягають на тому, і це доведено багатьма експериментами, що наявність поживних речовин в заморожених продуктах та їх користь напряму залежить від швидкості шляху від збору врожаю до морозильної камери.

Технологія вирощування та переробки овочів полягає в тому, що овочі, які призначені для продажу у свіжому вигляді, збирають до остаточної зрілості щоб вони мали більш тривалий період придатності та були більш транспортабельними. Таким чином вони втрачають певну частину корисних речовин. На відміну, овочі, які піддають промислового шоківому заморожуванню, збирають в період максимальної їх стиглості, коли вони мають максимальну кількість корисних речовин, та заморожують одразу після їх збору в полі. Такі овочі навіть корисніші за ті, які зберігались протягом певного часу.

Оскільки досліджуване нами господарство ІОіБ спеціалізується на вирощуванні овочів відкритого ґрунту і ця діяльність для підприємства є рентабельною, пропонуємо диверсифікувати свою діяльність та заморожувати овочі для подальшої їх реалізації у зимово-весняний період, коли на ринку спостерігається дефіцит свіжих овочів та фруктів.

Рис. 3.1. Швидкозаморожені овочі

За оцінками фахівців-аналітиків ринок швидкозамороженої овочевої продукції активно розвивається. Рівень конкуренції на ньому невисокий. А

споживання швидкозаморожених овочів збільшується на 20-30% щорічно. Це пов'язано із прискоренням темпу життя населення України і небажанням витратити час на приготування їжі, та модою на здоровий спосіб життя.

Спектр потенційних споживачів нової продукції досить широкий. Це і торгівельні мережі, підприємства кейтерингу та громадського харчування, оптові покупці, столові підприємств тощо.

Постачальником для заморожування овочів ІОіБ буде само, оскільки воно спеціалізується саме на вирощуванні овочевих та баштанних культур. Пропонуємо під посіви соняшника залишити 190 га, а під посіви пшениці озимої – всього 100 га, оскільки ця культура є для досліджуваного підприємства низькорентабельною культурою. Таким чином під посадку овочевих культур ІОіБ звільнить площу 43,6 га.

Середня урожайність овочів відкритого ґрунту в господарстві дорівнює 210 ц/га. Такий рівень врожайності є вище середньої врожайності овочів по Україні. Тому, при дотриманні отриманого рівня врожайності та вказаної площі (43,6 га), підприємство зможе отримати валового збору овочів в розмірі 9156 ц.

Пропонуємо холодильне обладнання орендувати. А офісні та виробничі площі на підприємстві є в наявності.

За попередніми розрахунками виробничі потужності складатимуть 80 тис. тон заморожених овочів на рік. Необхідна чисельність працівників – 12 осіб. Розрахунки витрат наведені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Програма з виробництва швидкозаморожених овочів

Витрати	Сума, тис. грн.	Структура, %
Витрати на оренду обладнання	2812,5	84,96
в т.ч. основне	2762,5	83,45
додаткове	51,0	1,54
Витрати на утримання приміщення	47,4	1,43
Витрати на оплату праці	425,3	12,85
Витрати на юридичне оформлення	25,0	0,76
Всього	3310,2	100

Джерело: власні розрахунки

Отже, для реалізації даного проекту потрібні капіталовкладення в розмірі 3310,2 тис. грн. Фінансові ресурси для реалізації вказаного проекту підприємство здатне забезпечити самостійно, за власний рахунок, після мінімізації дебіторської заборгованості та оптимального скорочення виробничих запасів.

3.3. Економічна ефективність впровадження запропонованих заходів

Підвищення прибутковості підприємства є головною умовою його функціонування та розвитку в сучасних економічних умовах. Особливо це стосується аграрних підприємств, які мають особливості у виготовленні продукції, які тісно пов'язані із біологічними процесами та природними умовами.

Через війну в Україні ця ситуація загострилась.

Визначення економічної ефективності впровадження проєкту почнемо із визначення операційних витрат. Проведені розрахунки зведемо в таблицю 3.2.

Таблиця 3.2

Витрати операційної діяльності, грн.

Показники	2024	2025	2026	2027	2028	Всього
Витрати на заробітну плату	1237912,2	1300717,26	1365971,62	1354123,25	1506789,87	6850242,2
Витрати на електроенергію	50000	53500	55136	58771,25	6857,31	276281,56
Витрати на комунальні послуги	10000	10500	11135	11657,25	120955,06	55256,31
Амортизаційні відрахування	225000	225000	225000	225000	225000	1125000
Витрати на вирощування сировини	901540	956033,5	991832,63	1029899,81	1088936,05	4925823,99
Орендні виплати	52104	53244	53571,6	60011,28	63101,84	286448,72
Всього	2468011,2	2580161,8	2697919,9	2821565,8	2951394,1	13519052,78

Джерело: власні розрахунки

Тривалість проєкту 5 років. Результати реалізації проєкту розраховані з урахуванням допустимого рівня інфляції в 5% річних. Реалізація продукції починається з четвертого кварталу першого року запуску цеху швидкої заморозки. Результати розрахунків наведені в таблиці 3.3.

Дані свідчать, що даний проєкт зі швидкої заморозки овочів є рентабельним. В перший рік реалізації рентабельність проєкту складає всього 1%. Але наступними роками рівень рентабельності продаж зростає до 8% у 2025 році, в 2026 році – 12%, у 2027 році – 15%, і 18% у 2028 році.

Для оцінки ефективності проєкту були розраховані основні показники-ідентифікатори: чиста приведена вартість проєкту (NPV), період окупності та норма рентабельності проєкту (IRR) (таблиця 3.4).

Таблиця 3.3

Фінансові результати реалізації проєкту

Статті витрат	Сума, грн.				
	2024	2025	2026	2027	2028
Витрати на заробітну плату	1237912,2	1300717,26	1365971,62	1354123,25	1506789,87
Витрати на електроенергію	50000	53500	55136	58771,25	6857,31
Витрати на комунальні послуги	10000	10500	11135	11657,25	120955,06
Амортизаційні відрахування	225000	225000	225000	225000	225000
Витрати на вирощування сировини	901540	956033,5	991832,63	1029899,81	1088936,05
Орендні виплати	52104	53244	53571,6	60011,28	63101,84
Витрати на рекламу	7000,00	7400,00	7720,00	8361,00	8824,05
Інші витрати	51500,00	53000,00	56025,00	57881,25	60557,31
ПДВ	823915,50	923268,00	104899,44	1150812,09	1290306,94
Валова виручка	4146652,50	4646330,00	5242030,20	5880890,46	6660020,72
Податок на прибуток	684611,88	709255,60	799799,35	899955,67	1010389,16
Чистий прибуток	55987,92	381010,64	618088,56	890974,61	1209008,13
Рентабельність продажів, %	1	8	12	15	18

Джерело: власні розрахунки

Чиста приведена вартість (NPV) складає 259759,69 грн. Період окупності проєкту – 4,466 роки. Коефіцієнт вигоди/витрати дорівнює 1,65.

Таблиця 3.4

Показники ефективності проєкту

Показники	Значення
Чиста приведена вартість (NPV), грн.	259759,69
Період окупності проєкту, років	4,466
Коефіцієнт вигоди/витрати	1,65

Джерело: власні розрахунки

Аналіз показників ефективності проєкту підтвердив інвестиційну його привабливість.

Однак, поряд із ефективністю проєкту ІОіБ в новій своїй справі може зіштовхнутися із певними ризиками. По-перше, є ризик неврожаю овочів в Україні під дією несприятливих погодних умов. По-друге, є ризик швидкого здорожчення обладнання. Крім того, під час війни під ризиком усі сфери України, економіка, податкова система тощо.

Висновки до розділу 3

1. Стратегія зростання прибутку – це системний план розвитку підприємства в умовах мінливого середовища, неповноти інформації щодо майбутнього розвитку економіки, формування місії та цілей підприємства, розробка заходів для найефективнішого використання наявних і потенціальних ресурсів з метою підвищення ефективності господарської діяльності підприємства.

2. Оскільки досліджуване нами господарство ІОіБ спеціалізується на вирощуванні овочів відкритого ґрунту і ця діяльність для підприємства є рентабельною, пропонуємо диверсифікувати свою діяльність та заморожувати овочі для подальшої їх реалізації у зимово-весняний період, коли на ринку спостерігається дефіцит свіжих овочів та фруктів.

3. Спектр потенційних споживачів нової продукції досить широкий. Це і торгівельні мережі, підприємства кейтерингу та громадського харчування, оптові покупці, столові підприємств тощо. Постачальником для заморожування овочів ІОіБ буде само, оскільки воно спеціалізується саме на

виросуванні овочевих та баштанних культур. Пропонуємо холодильне обладнання орендувати. А офісні та виробничі площі на підприємстві є в наявності. Пропонуємо під посіви соняшника залишити 190 га, а під посіви пшениці озимої – всього 100 га, оскільки ця культура є для досліджуваного підприємства низькорентабельною культурою. Таким чином під посадку овочевих культур ІОіБ звільнить площу 43,6 га. Середня урожайність овочів відкритого ґрунту в господарстві дорівнює 210 ц/га. Такий рівень врожайності є вище середньої врожайності овочів по Україні. Тому, при дотриманні отриманого рівня врожайності та вказаної площі (43,6 га), підприємство зможе отримати валового збору овочів в розмірі 9156 ц. За попередніми розрахунками виробничі потужності складатимуть 80 тис. тон заморожених овочів на рік. Необхідна чисельність працівників – 12 осіб.

Для реалізації даного проєкту потрібні капіталовкладення в розмірі 3310,2 тис. грн. Фінансові ресурси для реалізації вказаного проєкту підприємство здатне забезпечити самостійно, за власний рахунок, після мінімізації дебіторської заборгованості та оптимального скорочення виробничих запасів.

4. Тривалість проєкту 5 років. Результати реалізації проєкту розраховані з урахуванням допустимого рівня інфляції в 5% річних. Реалізація продукції починається з четверного кварталу першого року запуску цеху. Дані свідчать, що даний проєкт зі швидкої заморозки овочів є рентабельним. В перший рік реалізації рентабельність проєкту складає всього 1%. Але наступними роками рівень рентабельності продаж зростає до 8% у 2025 році, в 2026 році – 12%, у 2027 році – 15%, і 18% у 2028 році.

5. Аналіз показників ефективності проєкту підтвердив інвестиційну його привабливість. Чиста приведена вартість (NPV) складає 259759,69 грн.

Період окупності проєкту – 4,466 роки. Коефіцієнт вигоди/витрати дорівнює 1,65.

6. Поряд із ефективністю проєкту ЮіБ в новій своїй справі може зіштовхнутися із певними ризиками. По-перше, є ризик неврожаю овочів в Україні під дією несприятливих погодних умов. По-друге, є ризик швидкого здорожчення обладнання. Крім того, під час війни під ризиком усі сфери України, економіка, податкова система тощо.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

1. Прибуток є економічною категорією, яка найбільш повно відображає додаткову вартість, фінансову стабільність підприємства, здатність його здійснювати свою господарську діяльність за розширеним типом відтворення. Розмір прибутку та можливості підприємства до подальшого свого розвитку прямо пропорційні.

2. Теорія поняття прибутку виділяє основні його функції: облікову, стимулюючу та розподільчу. Облікова функція полягає в тому, що прибуток є елементом визначення ціни товару, яка обліковує суспільні витрати живої та уречевленої праці. Такий облік дає змогу визначити економічну ефективність господарської діяльності господарюючого суб'єкту. Стимулююча функція розкриває те, що прибуток як кінцевим результатом господарської діяльності, є інтересом не тільки господарюючого суб'єкту, а й інтересом його працівників. Тим самим стимулює отримання прибутку. Розподільча функція вказує на те, що прибуток дозволяє регулювати розподіл ресурсів між галузями та суб'єктами господарювання.

3. Багато науковців-економістів присвячували свої наукові дослідження сутності категорії прибутку. І кожен з них вносив своє тлумачення в сутність поняття прибуток. Усі тлумачення авторів мають сенс, розкривають основну суть поняття «прибуток» і враховують авторське бачення цієї економічної категорії.

4. В умовах ринкової економіки стабільне функціонування підприємства можливе за умови забезпечення отримання прибутку від господарської діяльності, його підвищення та утримання на певному стабільному рівні. Стабілізація прибутку можлива за умови визначення резервів, які будуть забезпечувати його зростання і максимізацію.

5. Класика питання шляхів підвищення економічної ефективності загалом і прибутку зокрема визначає екстенсивний шлях, тобто за рахунок збільшення кількості залучених ресурсів, та інтенсивний шлях, за рахунок підвищення продуктивності, вдосконалення технології тощо.

6. В загальному розумінні прибуток підприємства буде зростати при умові раціонального використання його ресурсного потенціалу, вдосконалення технології виробництва, покращення якості продукції, що виробляється, вдосконалення маркетингової політики та іншим факторам.

7. Дніпропетровська дослідна станція є складовою мережі Інституту овочівництва і баштанництва НААН. Форма власності – державна власність (власність територіальних громад). Головним напрямом досліджень дослідної станції є: селекція високоякісних комплексно стійких сортів і гібридів баштанних рослин; розробка зонально адаптованих ресурсозберігаючих технологій виробництва товарної продукції та насіння овочевих і баштанних рослин; виробництво добазового, базового та сертифікованого насіння.

8. Рівень землекористування ДДС ІОіБ НААН України за досліджувані роки сталий. За даними ф.№6-зем в користуванні дослідної станції знаходиться 403,9 га землі, в тому числі 349,7 га сільськогосподарських угідь (що складає 86,58%), з яких 333,6 га ріллі (що складає 82,59%). Змін щодо площ земельних ділянок не було. Відбулося тільки збільшення площ, які зайняті під дослідними полями. Якщо в базовому 2020 році таких угідь було 15,7 га, що в структурі земель підприємства складало 3,89%, то у звітному 2022 році площ, що зайняті під дослідними полями стало 21,82 га, або 5,4%. Доля дослідних угідь збільшилась на 1,51%, або 6,12 га. Землезабезпеченість по дослідній станції складає 14 га сільськогосподарських угідь на 1 працівника.

9. Результати проведених розрахунків свідчать про постійне зростання площ під посівами (+4,52% або 14 га). Серед культур, які вирощуються в ДДС ІОіБ, стали тенденцію до зростання мають посіви пшениці та соняшника. Таке зростання становить відповідно +4,58% (або 6 га) під пшеницею та +7,51% (або 13 га) під соняшником. Площа під овочами зменшуються втричі. Від вирощування картоплі підприємство в 2022 році відмовилось повністю. Через сталу площу ріллі та збільшення посівної площі зростає і коефіцієнт використання ріллі з 0,93 до 0,97, що складає 4,52%.

10. Результати розрахунків вказують на підвищення ефективності використання землі в ІОіБ. В розрахунку на 100 га ріллі збільшилось виробництво соняшника (+69,25%) та овочів відкритого ґрунту (в 3,8 рази). Вирощування пшениці озимої залишилось майже на рівня 2020 року. Від вирощування картоплі в 2022 році підприємство повністю відмолилось, а протягом періоду нашого дослідження обсяги вирощування цієї культури суттєво скорочувались.

Усі вартісні показники в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь також мають тенденцію до зростання. Валова продукція по собівартості зросла майже вдвічі, а валовий дохід – на 43,3%. Темпи зростання цих показників можуть свідчити про зниження прибутку ДДС ІОіБ, але такі розрахунки ми проведемо в наступних таблицях.

11. Річна продуктивність праці за собівартістю зросла майже вдвічі, а за валовим доходом – на 43,3%. Через прискорені темпи зростання витрат на виробництво та повільні темпи зростання виручки від реалізації прибуток підприємства у звітному 2022 році різко зменшився на перетворився у збиток. Відповідно річна продуктивність праці за прибутком дорівнює 45,48 тис. грн збитку на одного працівника, і за три роки дослідження зменшився на 74,12 тис. грн.

12. Залишкова вартість основних засобів протягом періоду нашого дослідження поступово зменшується. У звітному 2022 році залишкова вартість цієї групи активів складала 3236,9 тис. грн. і в порівнянні із 2020 роком зменшилась на 8,5%. Оскільки площа сільськогосподарських угідь та чисельність працівників були сталими, отже і динаміка показників фондозабезпеченості на фондоозброєності мають ідентичну тенденцію до вартості основних засобів.

Фондозабезпеченість складає 9,26 тис. грн. основних засобів на 1 га площі сільськогосподарських угідь. Фондоозброєність дорівнює 129,48 тис. грн. вартості основних засобів на 1 працівника підприємства.

13. Позитивну тенденцію мають показники фондовіддачі та фондомісткості. Через одночасне збільшення виручки від реалізації продукції на 43,26% та зниження вартості основних засобів на 8,5% фондовіддача зросла на 56,56% і дорівнює 2,23 грн., а фондомісткість, відповідно, знизилась на 36,13% і дорівнює 0,45 грн. Також позитивною є тенденція використання оборотних активів в ДДС ІОіБ. Коефіцієнт оборотності дорівнює 3,2, і за 3 роки нашого дослідження зріс на 17,92%. Відповідно, тривалість одного обороту знизилась на 15,2% і складає 114 дні.

14. Нами було складено матрицю SWOT-аналізу та проведено оцінку стратегічного стану підприємства. Розрахунок сильних та слабких сторін внутрішнього середовища показує, що сильні сторони підприємства перевищують його слабкі сторони, та роблять його більш пристосованим для використання сприятливих можливостей. В ДДС ІОіБ зовнішні можливості (37,8 балів) оцінюються нижче загроз (50,2 бали), тому стратегія діяльності підприємства повинна бути спрямована на зменшення зовнішніх загроз.

15. Найбільшими загрозами для ДДС ІОіБ є фактори зовнішнього макросередовища, а саме високий рівень інфляції та несприятлива економічна ситуація в країні. Ці фактори не залежать від бажань та намагань

підприємства, але їх можна послабити завдяки професійному застосуванню основних специфічних сильних сторін підприємства таких як наявність інноваційних можливостей, значний досвід та висока кваліфікація персоналу.

16. (таблиця 2.12). Зведені розрахунки підтверджують негативну для ефективної діяльності ДДС ІОіБ структуру і динаміку активу балансу за період нашого дослідження.

17. Усі показники, які характеризують фінансову стійкість та незалежність, мають тенденцію до зростання. І це є позитивною ознакою. Коефіцієнт фінансової стійкості та коефіцієнт автономії однакові, оскільки довгострокових позик підприємство не має. Коефіцієнт маневреності знаходиться на мінімальному нормативному значенні, але позитивним є поступове його зростання. Коефіцієнти заборгованості та інвестування нижче нормативного значення, і вказують на мінімальну частину залучених коштів в розрахунку на одиницю власних коштів. Таке значення вказаних показників свідчить про фінансову самостійність ІОіБ.

18. Коефіцієнт абсолютної ліквідності характеризує швидко здатність підприємства погасити свої короткострокові заборгованості. Значення цього показника знаходяться в межах нормативних значень, але зниження його на 30,55% вказує на погіршення рівня швидкої ліквідності.

Коефіцієнт загальної (поточної) ліквідності має низьке значення. Більш того, протягом періоду нашого дослідження ще й зменшується на 25,93%. Це говорить про те, що грошових коштів, їх еквівалентів та коштів у розрахунках бракує для сплати поточних зобов'язань. Коефіцієнт покриття взагалі має критичне значення, оскільки дорівнює менше 1. Отже, оборотних коштів ледь вистачає для розрахунків з кредиторами.

20. Баланс ДДС ІОіБ має часткову перспективну ліквідність. Сума найбільш ліквідних активів та активів, що швидко реалізуються набагато

менша за розмір зобов'язань підприємства. Усі інші умови відповідають нормативним вимогам.

21. Розрахунок показників економічної ефективності вирощування озимої пшениці в ІОіБ доводить, що до початку повномасштабного вторгнення вирощування цієї культури було для підприємства прибутковим. Рівень урожайності зерна був не найвищим, але на достатньому рівні для того регіону, в якому працює дослідна станція. Через стрімке зростання витрат на виробництво і повільне зростання ціни реалізації у 2021 році підприємство мало прибутку всього на рівні 54 тис. грн. Рівень рентабельності виробництва пшениці озимої знизився на 25,26 в.п. Слід зауважити, що рівень товарності зерна озимої пшениці складає 100%.

22. Аналогічна тенденція в ефективності вирощування соняшника. До 2022 року обробіток цієї культури був прибутковим. Навіть при зменшенні посівної площі соняшника в 2021 році підприємство отримало максимальний прибуток і, відповідно, рівень рентабельності виробництва на рівні 62,7% за рахунок суттєвого підвищення урожайності та часткового зменшення витрат на виробництво. У повоєнному 2022 році підприємство збільшило посівну площу під рентабельною культурою. Але у зв'язку із кризовою ситуацією у країні, дефіцитом засобів сільськогосподарського виробництва та погіршенням логістичної мережі їх доставки стрімко зросли витрати на вирощування соняшника. З причини невизначеності в країні знизилась і ціна реалізації насіння. Відповідно, в 2022 році збиток від вирощування соняшника склав 1323 тис. грн., а рівень збитковості склав 99,8%.

23. На відміну від пшениці та соняшника, вирощування овочів в ІОіБ є рентабельним. І це природньо, бо в Інституті розробляються та впроваджуються найновіші технології вирощування овочевих та баштанних культур, виводяться нові сорти та гібриди цих культур, підбираються

найкращі умови вирощування, добрива тощо. Протягом усього періоду нашого дослідження вирощування овочів відкритого ґрунту в ІОіБ було прибутковим. Не дивлячись на суттєве зменшення посівної площі під овочами урожайність цих культур суттєво зростає протягом усіх трьох років. Загалом урожайність зростає в 11,5 разів. Через зростання ціни на продукцію та доведення рівня товарності до максимального рівня продаж майже в 12 разів збільшується виручка від реалізації продукції. Відповідно, суттєво зростає прибуток підприємства. Також майже втричі зростає рівень рентабельності вирощування овочів відкритого ґрунту.

24. За період нашого дослідження повноцінно підприємство картоплю вирощувало лише в 2020 році. Причому, культивування цієї культури було прибутковим – рівень рентабельності виробництва 14,3%. З 2022 року від вирощування картоплі ІОіБ повністю відмовилось.

25. Прибуток від реалізації насіння баштанних культур (кавунів та динь) та гарбуза дорівнює 21 тис. грн., а рівень рентабельності складає 20,39%. Причому рівень рентабельності насінництва протягом всього періоду дослідження поступово зростає. Загальне зростання складає 10,16 в.п.

26. На проведення досліджень в галузі розвитку технологій вирощування овочевих та баштанних культур та виведення нових гібридів ІОіБ виділяються бюджетні асигнування в розмірі 422,6 тис. грн. За роки дослідження ці асигнування зросли майже на 38%. Усі виділені асигнування підприємство освоює. Поряд з цим підприємство здійснює виробничу діяльність по вирощуванню та реалізації інших культур. Отже, операційний збиток від основної діяльності ІОіБ складає 49,1 тис. грн. Слід зазначити, що у 2020 році підприємство отримало операційний прибуток в розмірі 499,1 тис. грн. Загальне збільшення збитку склало 548,2 тис. грн. З врахуванням інших доходів і витрат у звітному 2022 році ІОіБ отримало чистий прибуток в розмірі всього 2,5 тис. грн.

27. Отже, будучи державною установою ІОіБ намагається додатковою діяльністю з виробництва та реалізації продукції бути прибутковим і конкурентним у своїй галузі. Але йому вкрай важко конкурувати.

28. Стратегія зростання прибутку – це системний план розвитку підприємства в умовах мінливого середовища, неповноти інформації щодо майбутнього розвитку економіки, формування місії та цілей підприємства, розробка заходів для найефективнішого використання наявних і потенціальних ресурсів з метою підвищення ефективності господарської діяльності підприємства.

29. Оскільки досліджуване нами господарство ІОіБ спеціалізується на вирощуванні овочів відкритого ґрунту і ця діяльність для підприємства є рентабельною, пропонуємо диверсифікувати свою діяльність та заморожувати овочі для подальшої їх реалізації у зимово-весняний період, коли на ринку спостерігається дефіцит свіжих овочів та фруктів.

30. Спектр потенційних споживачів нової продукції досить широкий. Це і торгівельні мережі, підприємства кейтерингу та громадського харчування, оптові покупці, столові підприємств тощо. Постачальником для заморожування овочів ІОіБ буде само, оскільки воно спеціалізується саме на вирощуванні овочевих та баштанних культур. Пропонуємо холодильне обладнання орендувати. А офісні та виробничі площі на підприємстві є в наявності. Пропонуємо під посіви соняшника залишити 190 га, а під посіви пшениці озимої – всього 100 га, оскільки ця культура є для досліджуваного підприємства низкорентабельною культурою. Таким чином під посадку овочевих культур ІОіБ звільнить площу 43,6 га. Середня урожайність овочів відкритого ґрунту в господарстві дорівнює 210 ц/га. Такий рівень врожайності є вище середньої врожайності овочів по Україні. Тому, при дотриманні отриманого рівня врожайності та вказаної площі (43,6 га),

підприємство зможе отримати валового збору овочів в розмірі 9156 ц. За попередніми розрахунками виробничі потужності складатимуть 80 тис. тон заморожених овочів на рік. Необхідна чисельність працівників – 12 осіб.

Для реалізації даного проєкту потрібні капіталовкладення в розмірі 3310,2 тис. грн. Фінансові ресурси для реалізації вказаного проєкту підприємство здатне забезпечити самостійно, за власний рахунок, після мінімізації дебіторської заборгованості та оптимального скорочення виробничих запасів.

31. Тривалість проєкту 5 років. Результати реалізації проєкту розраховані з урахуванням допустимого рівня інфляції в 5% річних. Реалізація продукції починається з четверного кварталу першого року запуску цеху. Дані свідчать, що даний проєкт зі швидкої заморозки овочів є рентабельним. В перший рік реалізації рентабельність проєкту складає всього 1%. Але наступними роками рівень рентабельності продаж зростає до 8% у 2025 році, в 2026 році – 12%, у 2027 році – 15%, і 18% у 2028 році.

32. Аналіз показників ефективності проєкту підтвердив інвестиційну його привабливість. Чиста приведена вартість (NPV) складає 259759,69 грн. Період окупності проєкту – 4,466 роки. Коефіцієнт вигоди/витрати дорівнює 1,65.

33. Поряд із ефективністю проєкту ЮіБ в новій своїй справі може зіштовхнутися із певними ризиками. По-перше, є ризик неврожаю овочів в Україні під дією несприятливих погодних умов. По-друге, є ризик швидкого здорожчення обладнання. Крім того, під час війни під ризиком усі сфери України, економіка, податкова система тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова А. С., Антонюк В. І. Методичні підходи до проведення факторного аналізу рентабельності підприємства. Молодий вчений. 2017. №11. С. 1295-1299
2. Аналіз показників рентабельності [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Режим доступу: <https://studfile.net/preview/4474542/page:5/>
3. Аналіз фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] : [Вебсайт]. – Режим доступу: <https://studfile.net/preview/5650308/page:5/>
4. Белінська С. М., Крисіна І. О. Управління прибутком підприємства. Ефективна економіка. 2022. № 1. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2022/18.pdf
5. Бержанір І.А. Рентабельність як основний показник оцінки діяльності підприємства / І.А. Бержанір, Ю.В. Улянич, Н.І. Гвоздей // Вісник ХНДАУ. – 2015. – № 1. – С. 261–265
6. Бершадська І. І., Макалюк І. В. Фактори та резерви підвищення прибутковості на підприємстві. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. 2017. Вип. 19. С. 159-166
7. Богацька Н. М. Прибуток підприємства: його роль, формування та резерви збільшення в умовах ринкової економіки. Ефективна економіка. 2019. № 9. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.9.30.
8. Бондаренко Н. С., Тюленева Ю. В. Підходи до управління прибутком підприємства. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. 2016. Вип. 18. С. 159-164
9. Бурлакова І. М., Богомолова К. В. Шляхи підвищення прибутковості підприємств. Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих учених "Економічні проблеми сталого розвитку", присвяченої пам'яті професора Олега Балацького (Україна, Суми, 23–27

квітня 2018 р.) / за заг. ред.: Т.А. Васильєвої, Г.О. Швіндіної. Суми : СумДУ, 2018. С. 51-52

10. Визначення беззбиткового обсягу виробництва і реалізації продукції [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/92391/finansi/viznachennya_bezzbittkovogo_obsyagu_virobnitstva_realizatsiyi_produktsiyi

11. Власюк Ю.О Застосування економіко-математичних методів у дослідженні конкурентоспроможності підприємств// Ю.О. Власюк, Г.П. Педченко / Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / За ред. Л.В. Синяєвої. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2017. № 3 (35).- С. 279-285

12. Гаватюк, Л. С. Шляхи підвищення рівня прибутковості вітчизняних підприємств у сучасних умовах господарювання / Л. С. Гаватюк, Н. М. Перегіняк // Економіка та суспільство – 2017 -№ 9.- С. 363-367. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/9_ukr/62.pdf

13. Гайбура Ю.А. Прибутковість підприємства: поняття, фактори, резерви / Ю.А. Гайбура, Л.А. Загнітко // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2017. – Вип. 24, Ч. 2. – С. 99–104

14. Гарнага В. В. Стратегічне планування як основа сталого розвитку підприємства Ефективна економіка. 2016. № 11

15. Готь, О. Я., Бондаренко С. М. Стратегія підприємства як чинник його конкурентоспроможності. Ефективна економіка. 2017. № 6

16. Гречко А. В. Дослідження факторів впливу на прибутковість підприємства та пошук резервів збільшення прибутку [Електронний ресурс] / А. В. Гречко, О. М. Мельнікова // Ефективна економіка: фахове видання. – 2017. – № 11. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5862>

17. Дикань В.Л. та ін. Стратегічне управління: навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2019. 272 с.
18. Довгань Л.Є. Стратегічне управління: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2017. 440 с.
19. Дослідження особливостей формування прибутку організації в сучасних умовах господарювання / В. Я. Гавран, Х. Т. Середницька, 2016. - № 847. - С. 55-60. - URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/2744/visnyk2016-55-60.pdf>
20. Дослідження факторів впливу на прибутковість підприємства та пошук резервів збільшення прибутку / А. В. Гречко, О. М. Мельнікова // Ефективна економіка. – 2017. – № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5862>
21. Духновська Л. М. Прибутковість підприємства: сутність та ефективність управління / Духновська Л. М., Павлов В. С. // Науковий вісник 86 2018. - № 17. - С. 100-103. – URL: http://www.visnykeconom.uzhnu.uz.ua/archive/17_1_2018ua/24.pdf
22. Єпіфанова І.Ю. Прибутковість підприємства: сучасні підходи до визначення сутності / Єпіфанова І.Ю., Гуменюк В.С. // Випуск №3. – 2016. – URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/3_ukr/33.pdf
23. Каталог 2018-2019. Асортимент овочевих культур для відкритого та закритого ґрунту – [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.rijkzwaan.ua>.
24. Кобилецький В. Р., Рентабельність. Сутність та показники / В. Р. Кобилецький // Онлайн-журнал «Financial Analysis online» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.finalon.com/metodyka-rozrakhunku/229-rentabelnist>
25. Кундицький О. О. Про прибуток як основне джерело заощаджень підприємств / О. О. Кундицький // Науковий вісник : зб. наук.-техн. пр. – Львів : НЛТУУ, 2016. – С. 151–156.

26. Лойко В. В. Шляхи збільшення обсягу прибутку та підвищення дієвості управління прибутком промислового підприємства в сучасних умовах господарювання / В. В. Лойко, Є. С. Несенюк // Міжнародний науковий вісник (International Scientific Journal). – 2015. – № 7

27. Мелень О. В. Актуальні питання прибутковості підприємства та шляхи її збільшення / О. В. Мелень, Ю. Ю. Холондач // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»: зб. наук. пр. Темат. вип.: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2015. – № 25 (1134). – С. 123-126

28. Методика розрахунку індексу капітальних інвестицій [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2009/494/metod.htm

29. Партола А. С. Шляхи підвищення прибутковості підприємства / А. С. Партола // Розвиток європейського простору очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти. - 2017. – С. 679 – 684. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/16483>

30. Перегіняк // Економіка та суспільство – 2017 -№ 9.- С. 363-367.)

31. Проривні технології в економіці і бізнесі (досвід ЄС та практика України у світлі III, IV і V промислових революцій) [Електронний ресурс] : навч. посіб. / Л. Г. Мельник, Б. Л. Ковальов, Ю. М. Завдов'єва та ін.; за ред. Л. Г. Мельника та Б. Л. Ковальова. – Суми : СумДУ, 2020. – 180с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/79621>

32. Рентабельність. Сутність та показники [Електронний ресурс] : [Вебсайт]. – Режим доступу: <https://www.finalon.com/metodyka-rozrakhunku/229-rentabelnist>

33. Романова Т.В. Чинники, що впливають на збільшення прибутку підприємств України в сучасних умовах / Т.В. Романова, Є.О. Даровський // Ефективна економіка. – 2015. – № 4.

34. Рябик Г. Є., Яворська О. Б. Стратегія управління конкурентоздатністю підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 24. С. 61-66

35. Стригуль Л.С. Теоретико-методичне забезпечення визначення фінансової стійкості підприємств різних організаційно-правових форм в умовах мінливого середовища / Л.С. Стригуль // Науковий вісник Ужгородського національного університету - Випуск 6, частина 3, 2016 – С. 64-67
36. Турило А. М., Турило А. А. Фінансова стратегія в аспекті забезпечення інноваційного та конкурентного розвитку підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 15. С. 559-563
37. Черничко, Т. В. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємств України / Т. В. Черничко, Є. І. Кірман // Економіка та суспільство : електронний науковий фаховий журнал. - Мукачево, 2016. - №5. - С.400-404. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/5_ukr/71.pdf
38. Шандова Н. В. Сценарний підхід до визначення напрямків розвитку підприємства / Н. В. Шандова // Вісник ЖДТУ. – 2017. – № 1 (79). – С. 165–169.
39. Шматковська Т.О. До проблематики забезпечення прибутковості сільськогосподарських підприємств. Ефективна економіка. 2016. № 1.
40. Agravery [Електронний ресурс] : [Інтернет-портал]. – Режим доступу: <https://works.doklad.ru/view/MFXmAkdrOFU/all.html> (дата звернення 15.12.2023).
41. Chygryn O., Karintseva O., Kozlova D., Kovaleva A. HR Management in the Digital Age: the Main Trends Assessment and Stakeholders // Механізм регулювання економіки, 2019, № 2. С. 106-115
42. Karintseva O.I., Shkarupa O.V., Shkarupa I.S. Innovation potential of ecological modernization for green growth of economics: a case study. International Journal of Ecology and Development 31 (1), 2016. P. 73-82 <http://www.ceser.in/ceserp/index.php/ijed/article/view/4044> (SCOPUS)
43. SWOT-аналіз: кому, коли й навіщо потрібен (+ реальний приклад) [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Режим доступу: <https://bakertilly.ua/news/id44448> (дата звернення 20.12.2023)

44. Zion Market Research. Market Size of Global Smart Home Industry [Електронний ресурс] / Zion Market Research // GlobeNewswire. – 2018. URL: <https://www.globenewswire.com/news-release/2018/08/03/1547019/0/en/MarketSize-of-Global-Smart-Home-Industry-Predicted-to-Reach-USD-53-45-Billion-by2022.html>
45. <https://ovoch.com/ua/pro-institut/merezha-institutu/dnipropertovska-doslidna-stanciya/>
46. zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text

ДОДАТКИ

Матриця SWOT

	Можливості (O)						Загрози (T)					
	Розширення виробничої лінії та асортименту (3,5)	Послаблення позицій конкурентів (4,0)	Різне зростання попиту (5,4)	Поява нових технологій (7,2)	Підвищення урожайності культур (5,6)	Можливість обслуговувати додаткові групи клієнтів (4,2)	Несприятлива урядова політика (5,6)	Несприятливі демографічні зміни (4,8)	Високий рівень інфляції (7,2)	Зміни в потребах споживачів (2,5)	Несприятлива економічна ситуація в країні (7,2)	Соціально-економічна нестабільність в країні (4,8)
Сильні сторони (S)	SO=Si*Oi						ST=Si*Ti					
Висока кваліфікація персоналу (1,0)	3,5	4,0	5,4	7,2	5,6	4,2	5,6	4,8	7,2	2,5	7,2	4,8
Хороша репутація у покупців (0,6)	2,1	2,4	3,24	4,32	3,36	2,52	3,36	2,88	4,32	1,5	4,32	2,88
Відомий лідер на ринку (0,5)	1,75	2,0	2,7	3,6	2,8	2,1	2,8	2,4	3,6	1,25	3,6	2,4
Досконала технологія (0,9)	3,15	3,6	4,86	6,48	5,04	3,78	5,04	4,32	6,48	2,25	6,48	4,32
Наявність інноваційних можливостей (1,8)	6,3	7,2	9,72	12,96	10,08	7,56	10,08	8,64	12,96	4,5	12,96	8,64
Переваги в галузі конкуренції (0,7)	2,45	2,8	3,78	5,04	3,92	2,94	3,92	3,36	5,04	1,75	5,04	3,36
Вигідне розташування підприємства (0,8)	2,8	3,2	4,32	5,76	4,48	3,36	4,48	3,84	5,76	2,0	5,76	3,84
Значний досвід (1,2)	4,2	4,8	6,48	8,64	6,72	5,04	6,72	5,76	8,64	3,0	8,64	5,76
Слабкі сторони (W)	WO=Wi*Oi						WT=Wi*Ti					
Вузька виробнича лінія (1,6)	5,6	5,6	8,64	11,52	8,96	6,72	8,96	7,68	11,52	4,0	11,52	7,68
Вразливість щодо конкурентного тиску (0,6)	2,1	2,4	3,24	4,32	3,36	2,52	3,36	2,88	4,32	1,5	4,32	2,88
Нижча прибутковість через певні чинники (1,5)	5,25	6,0	8,1	10,8	8,4	6,3	8,4	7,2	10,8	3,75	10,8	7,2
Невідповідна збутова мережа (1,0)	3,5	4,0	5,4	7,2	5,6	4,2	5,6	4,8	7,2	2,5	7,2	4,8
Вузькоспеціалізована продукція (1,2)	4,2	4,8	6,48	8,64	6,72	5,04	6,72	5,76	8,64	3,0	8,64	5,76

